



## **Výzkum žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka ve středních školách**

*Výsledky dotazníkového šetření realizovaného ve školách ve  
školním roce 2024/2025*

Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

Praha 2025

Zpracováno kolektivem autorek a autorů: Renáta Mikešová (ed.), Blanka Tollarová, Jana Stachová, Martin Šimon, Yvona Kostecká, Yana Leontiyeva, Olga Zhmurko, Andrea Krchová

Tato zpráva je výsledkem aplikačního projektu *Vzdělávání cizinců ve školách a jeho dopad na úspěšné začlenění do české společnosti*, řešeného Sociologickým ústavem Akademie věd České republiky, v. v. i. společně s neziskovou organizací Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty a s Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy. Projekt je spolufinancovaný se státní podporou Technologické agentury České republiky v rámci Programu SIGMA (TQ01000160). Aplikačním garantem projektu je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT).



Konsorcium nevládních organizací  
pracujících s migranty



FILOZOFICKÁ FAKULTA  
Univerzita Karlova

## Obsah

|                                                                                                                                     |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Stručné shrnutí zprávy .....                                                                                                        | 4  |
| Doporučení.....                                                                                                                     | 5  |
| 1. Úvod.....                                                                                                                        | 8  |
| 2. Metodologie dotazníkového šetření.....                                                                                           | 10 |
| 3. Žáci cizinci ve středních školách.....                                                                                           | 13 |
| 3.1. Žáci cizinci ve středních školách ve školním roce 2024/25 .....                                                                | 14 |
| 4. Výsledky výzkumu vzdělávání žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka ve středních školách ve školním roce 2024/2025..... | 18 |
| 4.1. Neznalost češtiny jako vyučovacího jazyka .....                                                                                | 18 |
| 4.2. Potřeba jazykové podpory .....                                                                                                 | 21 |
| 4.3. Jazyková podpora žákům s nedostatečnou znalostí češtiny .....                                                                  | 23 |
| 4.4. Výuka češtiny a koordinace výuky žáků s nedostatečnou znalostí češtiny .....                                                   | 33 |
| 4.5. Předčasné ukončení studia žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka .....                                               | 35 |
| 4.6. Pohled škol na vzdělávání žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka .....                                               | 39 |

## Stručné shrnutí zprávy

### *Základní poznatky*

- Žáci cizinci tvoří 4,2 % žáků středních škol. To je o tři procentní body méně, než je podíl cizinců v základních školách. Tento rozdíl může naznačovat, že část mladistvých cizinců ve věku střední školy se nachází mimo vzdělávací systém.
- Důvody neúčasti cizinců na středoškolském vzdělávání jsou různé: nedostatečná znalost češtiny, která představuje bariéru jak u přijímacích zkoušek, tak při samotném studiu; pokračování ve studiu v zemi původu distanční formou; nebo odchod ze vzdělávání a předčasný vstup na trh práce, často v důsledku nepříznivé ekonomické situace rodiny.
- Mezi českými žáky a žáky cizinci existují výrazné rozdíly v tom, na jaké typy středních škol nastupují. Čeští žáci častěji studují v gymnáziích a v maturitních oborech, zatímco žáci cizinci převážně směřují do nematuritních oborů. Tento trend je nejvýraznější u žáků z řad uprchlíků z Ukrajiny (žáky z Ukrajiny s dočasnou ochranou).

### *Jazyková podpora*

- Žáci s nedostatečnou znalostí češtiny, kteří potřebují jazykovou podporu, studují v 73 % středních škol. Celkově představují 1,8 % žáků ve zkoumaných školách (N = 990).
- Podíl žáků s nedostatečnou znalostí češtiny činí 3,2 % v nematuritních oborech, 1,7 % v maturitních oborech a 0,6 % v gymnáziích.
- Intenzivní jazykovou podporu ve výuce potřebuje 8 % žáků s nedostatečnou znalostí češtiny, střední podporu pak 35 % žáků a občasnou podporu 57 % žáků.
- V gymnáziích studuje ve srovnání s jinými obory méně žáků cizinců a menší podíl žáků s nedostatečnou znalostí češtiny. Tito žáci mají zároveň celkově vyšší jazykovou úroveň a potřebují menší míru podpory. Naopak maturitní a zejména nematuritní obory vzdělávají více žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka a jejich úroveň znalosti češtiny je nižší. Právě tyto typy škol proto potřebují výraznější podporu při vzdělávání žáků cizinců.

### *Jazyková příprava*

- Ve školním roce 2024/25 bylo v Česku 110 středních škol určených pro jazykovou přípravu, což představuje přibližně 10 % všech středních škol, kde studují žáci cizinci.
- Formou bezplatné jazykové přípravy je podpořeno 17,1 % žáků identifikovaných ve školách jako žáci s nedostatečnou znalostí češtiny. Pomocí podpůrných opatření je podpořeno 13,4 % žáků a 45 % žáků dostává podporu prostřednictvím dalších, "nesystémových" opatření.
- Jazykové přípravy se účastní přibližně třetina žáků středních škol, kteří na ni mají nárok. Dvě třetiny žáků s nárokem se jí z různých důvodů neúčastní.
- Systémové nástroje – jazyková příprava a podpůrná opatření 2. a 3. stupně – pokrývají méně než třetinu žáků, kteří by jazykovou podporu potřebovali.

Výzkumná zpráva shrnuje dostupné datové zdroje o studiu žáků cizinců a žáků s nedostatečnou znalostí češtiny jako vyučovacího jazyka ve středních školách a představuje výsledky dotazníkového šetření ve středních školách zaměřeného na žáky s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka a na nástroje a formy podpory těchto žáků perspektivou škol. Prezentované poznatky a názory zapojených aktérů tvoří základ pro navazující doporučení.

## Doporučení

- Pravidelně a systematicky sledovat účast žáků cizinců ve středoškolském vzdělávání, včetně typů škol, které studují.

*Ve středních školách studuje výrazně nižší podíl žáků cizinců než ve školách základních, což může být indikátorem, že se mnoho mladých lidí ve věku středoškoláků pravděpodobně nachází mimo vzdělávací systém. To má negativní společenské, bezpečnostní a ekonomické dopady. Při sledování účasti ve vzdělávání je třeba koordinovat informace o této skupině s dalšími resorty. Jednak s Ministerstvem práce a sociálních věcí (MPSV), které disponuje informacemi o účasti cizinců na trhu práce a které také ovlivňuje podmínky a uplatnitelnost mladých cizinců na trhu práce. Dále s Ministerstvem vnitra (MV), které eviduje pobyt cizinců na území ČR a může dát oporu pro posouzení toho, jaká část populace cizinců ve věku středoškoláků je zapojena do vzdělávacího systému, a jaká ne.*

*Doporučujeme systematicky sledovat rozložení žáků cizinců podle toho, na jaký typ střední školy se hlásí a jaký typ střední školy studují (s rozlišením na gymnázia, maturitní obory a nematuritní obory), dále tyto rozdíly sledovat mezi regiony i mezi různými kategoriemi cizinců (např. žáci s dočasnou ochranou vs. ostatní cizinci podle státního občanství nebo typu pobytu). Sledování scholarizace a rozložení cizinců na různých typech škol je podstatné pro sledování indikátorů integrace migrantů, pro efektivní řízení migrace (zabránění nežádoucí koncentrace či absence žáků, podpora kvalifikované migrace, směřování pracovních sil do potřebných profesí) i pro řízení eventuálních dalších migračních vln, jako byl například příchod uprchlíků z Ukrajiny v roce 2022.*

- Cíleně podporovat školy a obory s vyšším podílem žáků cizinců při jejich práci s žáky s nedostatečnou znalostí češtiny – především školy s nematuritními obory.

*Naše zjištění ukazují, že žáci s nedostatečnou znalostí češtiny studují častěji v nematuritních oborech než v těch maturitních. Doporučujeme cíleně podporovat školy s vyšším podílem žáků s nedostatečnou znalostí češtiny, a to jak finančně (případně i nad rámec systému jazykové přípravy definovaného vyhláškou č. 13/2005 Sb.), aby školy měly finanční prostředky na zajištění kvalifikovaných pedagogů, tak prostřednictvím metodické podpory a materiálů k odborné výuce žáků s nedostatečnou znalostí češtiny. Kvalitní práce s těmito žáky představuje práci navíc, která by měla být odpovídajícím způsobem oceněna, protože rozvíjí kompetence škol.*

- Standardně monitorovat jazykové kompetence a individuální vzdělávací potřeby žáků s nedostatečnou znalostí češtiny ve školách.

*Rychlost, jakou se žák s migrační zkušeností učí český jazyk, je individuální a závisí na více faktorech – počínaje blízkostí mateřského jazyka a češtiny, přes studijní předpoklady žáka, po další integrační podporu. Délka účasti ve vzdělávání (a analogicky pobytu v Česku), od které se odvíjí nárok na jazykovou přípravu, je jen jedním z klíčových faktorů jazykové kompetence a o potřebě jazykové podpory nevypovídá dostatečně. Jazyková podpora by se měla odvíjet od potřeb žáka v oblasti jazykové a případně i další integrační podpory. Stanovení kritéria délky účasti ve vzdělávání jakožto kritéria pro nárok na jazykovou přípravu je bezesporu vhodné pro případy skokových nárůstů počtů žáků s migrační zkušeností, nicméně považujeme za vhodné postupně přejít na systém založený na reálné jazykové potřebě žáků.*

*Znalost češtiny se v čase vyvíjí, je proto žádoucí nastavit průběžný monitoring jazykové kompetence. Dobře zmapované potřeby žáků umožní školám modifikovat jazykovou podporu tak, aby adekvátně*

*odpovídala aktuální úrovni a potřebám žáka. Zejména pro žáky s pokročilou znalostí jazyka je společná výuka se začátečníky nepřínosná.*

- Podpořit diverzitu jazykové podpory a její flexibilitu.

*Systém jazykové podpory by měl školám umožňovat určitou míru flexibility, která dovolí nastavit jazykovou podporu optimálně vzhledem ke konkrétní situaci a reálným potřebám žáků a zároveň školám umožní zachovat kontinuitu např. odborníků na výuku češtiny jako druhého jazyka.*

*Výzkum ukazuje, že výraznou roli v jazykové integraci hraje důraz na individuální přístup k potřebám žáka. Tyto potřeby se liší i v preferované formě podpory: někteří žáci ocení doučování mimo běžnou výuku, aby nebyli vyčleňováni z kolektivu v průběhu vyučování, protože je pro ně důležité „zapadnout“ do třídního kolektivu. Jiní žáci již po vyučování nemají dostatek sil, neboť kombinace náročného studia v cizím jazyce a následné doučování češtiny je pro ně vyčerpávající a jazyková příprava v průběhu vyučování je pro ně jedinou možností. Při definování těchto potřeb doporučujeme komunikovat zejména se žáky samotnými, ale i s rodiči žáka, případně spolupracovat s dalšími organizacemi. Nástroje k podpoře flexibility jazykové přípravy by měly být administrativně a organizačně přijatelné pro školy s různými podmínkami, protože věkové a znalostní rozdíly mezi žáky s potřebou jazykové podpory se výrazně liší škola od školy.*

- Sledovat způsoby poskytování jazykové podpory ve školách, vyhodnocovat jejich efekty a systematicky podporovat sdílení dobré praxe.

*Vzhledem k existenci značných rozdílů mezi školami v jejich exponovanosti vůči potřebě jazykové podpory žáků je vhodné posílit mechanismy vyhodnocování efektů různých podob jazykové podpory a následně sdílení dobrých praxí. Jednou z možností vyhodnocování je zařazení tématu vzdělávání žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka do pravidelných šetření ve školách prostřednictvím České školní inspekce. Dále doporučujeme zahrnout informace o školách určených pro jazykovou přípravu podle vyhlášky č. 13/2005 do výkazů MŠMT, aby bylo jednoznačné, které školy tuto funkci plní a v jakém období. Další možností posílení mechanismů vyhodnocování a sdílení dobré praxe je posílení aktivit vnitro-krajské a mezi-krajské komunikace v této agendě i prostřednictvím NPI.*

- Podporovat formální i neformální integraci žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka a kultivovat ve škole prostředí otevřené vzájemné komunikaci

*Podporovat různé formy integrace žáků, neboť vzájemný kontakt se spolužáky a neformální komunikace je velmi podstatná pro zlepšení úrovně jazyka žáků s nedostatečnou znalostí češtiny (skupinovými pracemi, nebo tzv. buddy programem, tedy podporou propojení s českým žákem, který se dobrovolně rozhodne být pomocníkem, průvodcem a přítelem pro studenta s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka, kterého si sám vybere).*

*Cílem všech škol by měla být podpora takového prostředí ve škole, kdy se žák nebojí si říct o pomoc jak učitelů, tak ostatních žáků. Podporovat pomoc spolužáků, jejichž pomoc je pro žáka s nedostatečnou znalostí češtiny přístupnější a vítaná. Jazyková integrace není separátní problém, ale je otázkou vhodného nastavení komunikačního klima ve škole.*

- Zvážit revizi maturitní zkoušky pro žáky s nedostatečnou znalostí češtiny

*Značná část škol identifikuje jako významný problém přípravu žáků s nedostatečnou znalostí češtiny na maturitu z českého jazyka a literatury v její standardní podobě. Existuje zde zjevný nepoměr mezi úsilím žáků a nastavenými kritérii, neboť osvojení jazyka na úrovni rodilého mluvčího je v daném časovém rámci často nerealizovatelné. Stávající podoba závěrečné zkoušky tak pro tyto žáky představuje bariéru, která je vzhledem k nesplnitelným nárokům vnímána jako značně demotivující.*

*Doporučujeme úpravu maturitní zkoušky pro žáky s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka např. zvážit možnost, aby žáci s nedostatečnou znalostí češtiny měli možnost skládat maturitu z češtiny jako druhého jazyka na přiměřené vyšší úrovni.*

*Tato změna cílí na úpravu maturity, kdy nesložení maturity z češtiny jako prvního jazyka je bariérou pro vstup na vysokou školu a limituje možnosti uplatnění na trhu práce. To je paradoxní v situaci, kdy vysokoškolské studium je v mnoha oborech a případech založené hlavně na cizojazyčných znalostech a kdy je na trhu práce v řadě oborů poptávka po pracovní síle s vícejazyčnou kompetencí.*

## 1. Úvod

Výzkumná zpráva **Vzdělávání žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka ve středních školách** je výstupem projektu *Vzdělávání cizinců ve školách a jeho dopad na úspěšné začlenění do české společnosti*, řešeného výzkumným týmem projektu. Zpráva navazuje na Průběžnou výzkumnou zprávu ([Mikešová et al.2024](#)), kde byl podrobně definován základní rámec projektu. Byly zde též vysvětleny rozdíly mezi žáky cizinci, žáky s odlišným mateřským jazykem, žáky s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka a vícejazyčnými žáky i další odborné pojmy vztahující se ke vzdělávání této specifické skupiny, se kterými pracujeme i v této zprávě. V Průběžné zprávě byl též představen kontext týkající se migrace do Česka a vzdělávání žáků s migrační zkušeností v českých školách.

V této výzkumné zprávě se zaměřujeme na vzdělávání žáků cizinců ve středních školách (kapitola 2). Hlavním cílem této dílčí výzkumné zprávy je představit výsledky dotazníkového šetření realizovaného ve středních školách v celém Česku (kapitola 4). Metodologie výzkumu je podrobně představena v kapitole 3.

Tématu vzdělávání žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka ve středních školách v Česku se zatím žádný výzkum takto podrobně nevěnoval. Ačkoli jsou žáci v současné době zastoupeni ve většině škol, bylo vzdělávání žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka pro mnohé střední školy až do příchodu uprchlíků z Ukrajiny po únoru 2022 neznámou a na rozdíl od základních škol ani neexistovala významnější systémová podpora žáků a škol. Vzhledem k odbornosti, zaměření i počtu středních škol je vzdělávání žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka odlišné od situace v základních školách. Dalším rozdílem je skutečnost, že docházka do středních škol není ze zákona povinná, nicméně je z vzdělanostní a ekonomické perspektivy společnosti žádaná.

Jazyková podpora žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka studujících střední školy může nabývat různých forem, které se mohou vzájemně kombinovat. Mezi systémové prvky, tedy prvky za určitých podmínek nárokové a systematicky finančně podporované, patří jazyková příprava podle vyhlášky č. 13/2005 Sb. a podpůrná opatření ve 2. a 3. stupni podle vyhlášky č. 27/2016 Sb.

Jazyková příprava pro žáky cizince ve středních školách byla zavedena ve školním roce 2022/2023, kdy MŠMT reagovalo na příchod tisíců žáků z Ukrajiny a převzalo pro střední školy systém jazykové přípravy již dříve zavedený pro základní školy. Podrobnosti k poskytování bezplatné jazykové přípravy ve středním vzdělávání upravuje [Metodický materiál k poskytování bezplatné jazykové přípravy ve středním vzdělávání od září 2022 \(aktualizován k 1.9.2024\)](#). S účinností od 1. 9. 2024 poskytují podle novelizované vyhlášky č. 13/2005 Sb. určené školy jazykovou přípravu žákům cizincům, kteří se vzdělávají ve škole zapsané v rejstříku škol a školských zařízení na území Česka po dobu nepřesahující 36 měsíců ke dni podání žádosti. Jazyková příprava se realizuje v rozsahu nejméně 100 a nejvýše 400 hodin po dobu nejvýše 30 měsíců výuky. Od školního roku 2024/2025 jazyková příprava představuje stabilní prvek vzdělávání ve středních školách (MŠMT 2024).

Školy mohou k jazykové podpoře žáků využít i podpůrných opatření podle vyhlášky č.27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními potřebami a žáků nadaných. V pětistupňovém systému podpůrných opatření se jazykové podpory týkají především opatření v druhém a třetím stupni podpory, která jsou vázána na doporučení školského poradenského zařízení (ŠPZ). Podrobnosti

jsou uvedeny v [Metodickém doporučení pro poskytování služeb školských poradenských zařízení žákům s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka \(a z odlišného kulturního prostředí\)](#).

Mnohé školy podporují své žáky i jinak, kdy je jazyková podpora financována z grantů, od obcí či jinak.

V dotazníkovém šetření nás zajímalo, kolik žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka studuje ve středních školách, jaká je úroveň jejich znalosti jazyka a jakou míru podpory by potřebovali. Data o počtu žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka jsme pak srovnali s daty o počtu cizinců získaných z výkaznictví MŠMT z podzimu 2024. Ptali jsme se též na konkrétní podobu jazykové podpory těmto žákům a na její zajištění ze strany učitelů a jiných zástupců školy. Výsledky výzkumu s rozlišením podle druhu studia a podle krajů jsou představeny v kapitole 4.

## 2. Metodologie dotazníkového šetření

Dotazníkové šetření bylo realizováno na přelomu ledna a února 2025 a byly při něm **osloveny všechny střední školy typu E, H, K, L a M, ve kterých ve školním roce 2024/2025 studoval alespoň jeden žák ve věku od 15 do 26 let v denním studiu**. Jednalo se o školy nižší střední odborné, střední odborné s výučním listem, úplné střední všeobecné, úplné střední odborné s vyučením i maturitou a úplné střední odborné s maturitou (bez vyučení). Do výzkumu jsme zařadili i 16 konzervatoří, které představují specifickou skupinu středních škol. V konzervatořích vzhledem k nižšímu důrazu na znalost českého jazyka a vyššímu důrazu na umělecké nadání studuje větší množství cizinců než na ostatních typech středních škol. **Celkem bylo osloveno 1216 škol**. Těm byl zaslán prostřednictvím datových schránek dopis od aplikačního garanta projektu MŠMT s výzvou zapojit se do dotazníkového šetření. V dopise byl vedle základních informací o výzkumu uveden odkaz na internetový dotazník vytvořený v programu Lime Survey. Úplně nebo částečně dotazník vyplnilo celkem **990 škol**. **Návratnost výzkumu byla vysoká - 81,4 %** (nejméně v Karlovarském kraji - 67 %, nejvíce v Ústeckém kraji - 87 %). Do výzkumu se zapojily rovnoměrně školy ve všech krajích (Tabulka 2.1).

**Tabulka 2.1 Návratnost výzkumu podle krajů**

| Kraj                 | Počet oslovených škol | Účast škol ve výzkumu | Účast ve výzkumu |
|----------------------|-----------------------|-----------------------|------------------|
| Hlavní město Praha   | 195                   | 146                   | 74,9 %           |
| Jihočeský kraj       | 84                    | 73                    | 86,9 %           |
| Jihomoravský kraj    | 119                   | 94                    | 79,0 %           |
| Karlovarský kraj     | 30                    | 20                    | 66,7 %           |
| Kraj Vysočina        | 57                    | 48                    | 84,2 %           |
| Královéhradecký kraj | 65                    | 52                    | 80,0 %           |
| Liberecký kraj       | 47                    | 35                    | 74,5 %           |
| Moravskoslezský kraj | 132                   | 110                   | 83,3 %           |
| Olomoucký kraj       | 84                    | 67                    | 79,8 %           |
| Pardubický kraj      | 67                    | 57                    | 85,1 %           |
| Plzeňský kraj        | 54                    | 47                    | 87,0 %           |
| Středočeský kraj     | 130                   | 112                   | 86,2 %           |
| Ústecký kraj         | 85                    | 74                    | 87,1 %           |
| Zlínský kraj         | 67                    | 55                    | 82,1 %           |
| <b>Celkem</b>        | <b>1 216</b>          | <b>990</b>            | <b>81,4 %</b>    |

*Zdroj: Výzkumné šetření „Žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka v SŠ, 2025“, N=990 středních škol*

V našem výzkumu jsme se zaměřili pouze na žáky ve věku 15-26 let v rámci denního studia, ačkoli se ve středních školách mohou vzdělávat i studenti starší 26 let a školu mohou studovat v dálkovém nebo kombinovaném studiu. I když byla tato informace v dotazníku zdůrazněna, z výsledků se zdá, že ne všechny školy k tomu přihlédly. Vzhledem k tomu, že mnohé školy kombinují různé studijní programy a různé druhy studia, mohlo pro ně někdy být obtížné rozlišit jednotlivé počty žáků podle jejich úrovně znalosti vyučovacího jazyka. Při kontrole a čištění dat jsme data získaná prostřednictvím dotazníkového šetření srovnávali s daty MŠMT z podzimu 2024 a při tom jsme zjistili, že některé školy zařadily mezi žáky všechny žáky se specifickými vzdělávacími potřebami nebo všechny, kteří mají

doporučení z Pedagogicko-psychologické poradny. Některé školy pravděpodobně uvedly mezi těmito žáky i romské žáky. Vybrané školy jsme kontaktovali prostřednictvím telefonu a data následně opravili. V případě škol, které se nám nepodařilo kontaktovat, jsme největší odlišnosti, kdy počet žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka významně převyšoval počet žáků cizinců z dat MŠMT, z výzkumu odstranili. Pokud srovnáme školy, které se zúčastnily výzkumu, se všemi školami v Česku podle podílu cizinců (Tabulka 2.2), kteří v nich studují, tak náš vzorek škol odpovídá celkové situaci.

**Tabulka 2.2 Podíl žáků cizinců ve školách podle účasti škol ve výzkumu**

|                      | Podíl žáků cizinců ve škole podle účasti ve výzkumu |         |
|----------------------|-----------------------------------------------------|---------|
|                      | Účast                                               | Neúčast |
| Hlavní město Praha   | 6,6 %                                               | 6,4 %   |
| Jihočeský kraj       | 1,9 %                                               | 1,6 %   |
| Jihomoravský kraj    | 2,4 %                                               | 2,4 %   |
| Karlovarský kraj     | 4,5 %                                               | 3,9 %   |
| Kraj Vysočina        | 1,7 %                                               | 1,2 %   |
| Královéhradecký kraj | 1,8 %                                               | 2,8 %   |
| Liberecký kraj       | 2,9 %                                               | 3,4 %   |
| Moravskoslezský kraj | 1,2 %                                               | 1,5 %   |
| Olomoucký kraj       | 0,9 %                                               | 1,4 %   |
| Pardubický kraj      | 2,0 %                                               | 1,7 %   |
| Plzeňský kraj        | 3,6 %                                               | 3,9 %   |
| Středočeský kraj     | 3,4 %                                               | 4,5 %   |
| Ústecký kraj         | 2,6 %                                               | 2,1 %   |
| Zlínský kraj         | 1,2 %                                               | 1,1 %   |

*Zdroj: Výzkumné šetření „Žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka v SŠ, 2025“, N=990 středních škol; data MŠMT (podzim 2024)*

V rámci výzkumného šetření se nám podařilo získat robustní data vypovídající o situaci žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka ve středních školách. V případě otevřených otázek týkajících se zkušeností škol s těmito žáky, byly školy velmi sdílné a podařilo se nám zjistit velké množství informací. Zároveň zdůrazňujeme, že ve výzkumu byly osloveny školy, nikoli samotní žáci. Na otázky nejčastěji odpovídali ředitelky nebo ředitelé škol, případně jejich zástupci, kteří byli v dotazníku vyzváni k případným konzultacím s třídními nebo jinými učiteli nebo koordinátory. V případě počtu žáků odlišených podle úrovně znalosti českého jazyka a míry potřeby jazykové podpory se jedná o odhad jejich počtu založený na expertním posouzení pracovníků školy. Nemáme souhrnné informace o tom, zda školy provádějí jazykové testy žáků, ani o tom na základě jakých podkladů tyto počty žáků uvedly. Bylo tak na každé škole, jak své žáky posoudila. Některé školy mají již dlouhodobé zkušenosti se vzděláváním žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka a mají fungující diagnostiku jejich znalosti jazyka a potřeb. Jiné školy měly před nástupem ukrajinských uprchlíků do českých škol jen minimální zkušenosti a postupně se učily vyrovnávat se s různými problémy spojenými se vzděláváním této skupiny žáků.

V dotazníku jsme požádali školy, aby rozlišily žáky podle tří jazykových úrovní a míry podpory, kterou potřebují. Jednotlivé jazykové úrovně byly v dotazníku v souladu s dřívějšími výzkumy popsány takto:

- **Jazyková úroveň = nedomluví se a potřeboval/a by intenzivní jazykovou podporu.** Žák se vůbec nedomluví nebo nereaguje s jistotou ústně, písemně ani jakýmkoliv projevem na jednoduché pokyny. Případně reaguje pouze v jednoduchých situacích, když učitel přizpůsobí tempo řeči, slovní zásobu nebo doprovází promluvu názornými ukázkami (např. „Napiš.“ – Učitel vezme tužku, píše a pak dá tužku žákovi).
- **Jazyková úroveň = domluví se s pomocí a potřeboval/a by střední jazykovou podporu.** Žák reaguje věcně správně na jednoduché pokyny a otázky. Orientuje se ve známých školních a osobních situacích. Může špatně vyslovovat nebo psát s chybami. Jeho projev je jednoduchý (vyjadřuje se jednoslovně nebo ve velmi krátkých větách) a většinou používá nesprávné gramatické tvary.
- **Jazyková úroveň = domluví se bez pomoci a potřeboval/a by občasnou jazykovou podporu.** Žák se domluví v běžných školních i osobních situacích, reaguje bez problémů slovně, písemně i činem. V jeho projevu se vyskytují gramatické chyby, má nedostatečnou slovní zásobu, nebrání to ale dorozumění s ním.

### 3. Žáci cizinci ve středních školách

V Česku v roce 2024 pobývalo přibližně 70 000 dětí cizinců ve věkové skupině odpovídající střední škole ve věku 15-19 let (MV ČR 2024). Významnou část z nich tvořily osoby s dočasnou ochranou z Ukrajiny, kterých bylo zhruba 28 000. Ne všechny tyto děti navštěvují střední školy v Česku. Určitá část osob s dočasnou ochranou se nadále vzdělává dálkově prostřednictvím ukrajinského školství, které umožňuje dokončit středoškolské vzdělání v nižším věku, než je to běžné v českém systému. Další poměrně významná část osob školní prostředí opustila a pohybují se na pracovním trhu. Podrobný populační registr, který by propojoval administrativní data o obyvatelstvu, vzdělávání a ekonomické činnosti a umožňoval tak lepší podchycení zájmové skupiny není zatím v Česku k dispozici.

Počet cizinců vzdělávajících se ve středních školách v Česku se až do roku 2021 pohyboval na zhruba stejné úrovni, kdy tito žáci tvořili v průměru 2,2 % žáků středních škol. V důsledku válečného konfliktu na Ukrajině tento podíl skokově vzrostl a nadále narůstá až na současných 4,2 %. To je významně nižší procento než v případě základních škol, kde žáci cizinci tvoří v průměru 7,4 % žáků. Ve středních školách převažují ostatní cizinci nad osobami s dočasnou ochranou (Tabulka 3.1), které ve školním roce 2024/25 tvořily 33 % žáků cizinců středních škol.

Ve školním roce 2023/2024 absolvovalo střední školy v Česku 17 184 cizinců, což odpovídá asi 3,5 % všech středoškoláků (ČSÚ 2025).

**Tabulka 3.1 Žáci a žáci cizinci ve středních školách v Česku**

| Rok  | Žáci celkem | Občané ČR | Cizinci celkem | Z toho:         |                      |
|------|-------------|-----------|----------------|-----------------|----------------------|
|      |             |           |                | Ostatní cizinci | Uprchlíci z Ukrajiny |
| 2016 | 424 869     | 415 804   | 9 065          | 9 065           | -                    |
| 2017 | 421 537     | 412 341   | 9 196          | 9 196           | -                    |
| 2018 | 420 815     | 411 508   | 9 307          | 9 307           | -                    |
| 2019 | 423 839     | 414 343   | 9 496          | 9 496           | -                    |
| 2020 | 432 909     | 423 158   | 9 751          | 9 751           | -                    |
| 2021 | 447 947     | 437 874   | 10 073         | 10 073          | -                    |
| 2022 | 468 133     | 453 857   | 14 276         | 10 778          | 3 498                |
| 2023 | 493 519     | 476 010   | 17 509         | 14 023          | 3 486                |
| 2024 | 503 178     | 481 951   | 21 227         | 14 098          | 7 129                |

*Zdroj: MŠMT, údaje vždy k 30.9. (rok 2016 = 30.9. školního roku 2016/2017)*

*Vysvětlivky: cizinci celkem = všichni žáci s cizím státním občanstvím; ostatní cizinci = žáci s cizím státním občanstvím, kromě uprchlíků z Ukrajiny od roku 2022 (tedy včetně žáků s Ukrajinským občanstvím, kteří v Česku pobývali před příchodem uprchlíků); uprchlíci z Ukrajiny = žáci s občanstvím Ukrajiny a statusem dočasné ochrany*

### 3.1. Žáci cizinci ve středních školách ve školním roce 2024/25

V **1 216 středních školách** studovalo ve školním roce 2024/25 celkem 497 075 žáků a z nich **21 194 cizinců**, přičemž **7 203** z nich byli uprchlíci z Ukrajiny<sup>1</sup>. Tabulka 3.2 ukazuje počet žáků všech středních škol a podíl žáků cizinců ve věku od 15-26 let studujících v denním režimu podle jednotlivých krajů Česka. Poslední sloupec ukazuje podíl uprchlíků Ukrajiny ze všech cizinců.

**Tabulka 3.2 Žáci cizinci ve středních školách ve školním roce 2024/2025**

|                      | Počet škol   | Počet žáků školy | Počet žáků cizinců celkem | Podíl cizinců ve škole | Cizinci              |                 | Podíl uprchlíků z Ukrajiny z cizinců |
|----------------------|--------------|------------------|---------------------------|------------------------|----------------------|-----------------|--------------------------------------|
|                      |              |                  |                           |                        | Uprchlíci z Ukrajiny | Ostatní cizinci |                                      |
| Hlavní město Praha   | 195          | 77 871           | 5 993                     | 7,7 %                  | 1 228                | 4 765           | 20,5 %                               |
| Jihočeský kraj       | 84           | 31 956           | 1 183                     | 3,7 %                  | 506                  | 677             | 42,8 %                               |
| Jihomoravský kraj    | 119          | 55 023           | 2 039                     | 3,7 %                  | 742                  | 1 297           | 36,4 %                               |
| Karlovarský kraj     | 30           | 11 580           | 787                       | 6,8 %                  | 269                  | 518             | 34,2 %                               |
| Kraj Vysočina        | 57           | 23 861           | 622                       | 2,6 %                  | 254                  | 368             | 40,8 %                               |
| Královéhradecký kraj | 65           | 26 639           | 872                       | 3,3 %                  | 377                  | 495             | 43,2 %                               |
| Liberecký kraj       | 47           | 18 851           | 847                       | 4,5 %                  | 310                  | 537             | 36,6 %                               |
| Moravskoslezský kraj | 132          | 53 898           | 1 218                     | 2,3 %                  | 597                  | 621             | 49,0 %                               |
| Olomoucký kraj       | 84           | 30 746           | 611                       | 2,0 %                  | 277                  | 334             | 45,3 %                               |
| Pardubický kraj      | 67           | 25 580           | 799                       | 3,1 %                  | 320                  | 479             | 40,1 %                               |
| Plzeňský kraj        | 54           | 27 724           | 1 631                     | 5,9 %                  | 557                  | 1 074           | 34,2 %                               |
| Středočeský kraj     | 130          | 48 612           | 2 482                     | 5,1 %                  | 891                  | 1 591           | 35,9 %                               |
| Ústecký kraj         | 85           | 36 820           | 1 457                     | 4,0 %                  | 537                  | 920             | 36,9 %                               |
| Zlínský kraj         | 67           | 27 914           | 653                       | 2,3 %                  | 338                  | 315             | 51,8 %                               |
| <b>Celkem</b>        | <b>1 216</b> | <b>497 075</b>   | <b>21 194</b>             | <b>4,3 %</b>           | <b>7 203</b>         | <b>13 991</b>   | <b>34,0 %</b>                        |

Zdroj: MŠMT (podzim 2024)

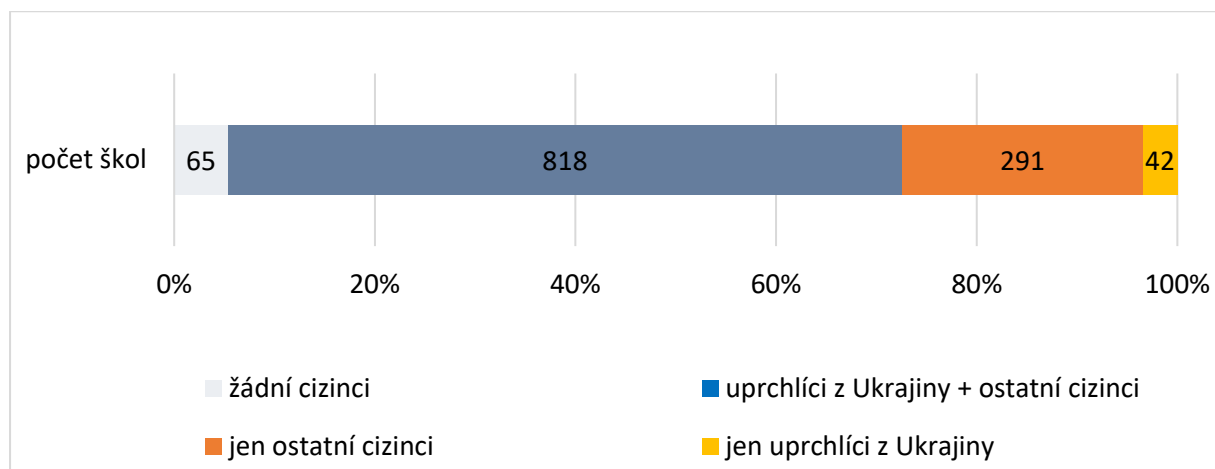
Poznámka: Mezi žáky cizince jsou zahrnuti jak ostatní cizinci, tak žáci uprchlíci z Ukrajiny; uprchlíci z Ukrajiny = žáci s občanstvím Ukrajiny a statusem dočasné ochrany

Podíl cizinců navštěvujících střední školy se velmi liší v jednotlivých krajích. Nejméně jich studuje v Olomouckém kraji (2,0 %) a nejvíce v Praze (7,7 %). V průměru představují všichni cizinci bez rozlišení **4,2 % žáků** středních škol. Podíl žáků cizinců ve středních školách je podstatně menší než podíl žáků cizinců ve školách základních. Ten ve školním roce 2024/25 tvořil 7,4 % žáků, tedy znatelně více (MŠMT 2025). Vysvětlení nesouladu mezi účastí v základním vzdělání a účastí ve středním vzdělání můžeme hledat jak v demografickém složení cizinecké a uprchlické populace, tak v institucionálním nastavení vzdělávacího systému na české a na ukrajinské straně. Mezi kraji se významně liší i podíl, jaký zaujímají uprchlíci s dočasnou ochranou vzhledem k celkovému počtu cizinců. Zatímco v hlavním městě Praze je nejvyšší podíl žáků cizinců studujících ve středních školách, uprchlíci s dočasnou ochranou zde tvoří pouze jednu pětinu cizinců. Naopak ve Zlínském kraji představují ukrajinští uprchlíci s dočasnou ochranou více než polovinu cizinců studujících ve středních školách.

<sup>1</sup> termínem "uprchlík z Ukrajiny" v této zprávě vždy označujeme občany Ukrajiny se statusem dočasné ochrany

Stejně jako v případě základních škol, tak i v případě středních škol představoval příchod ukrajinských uprchlíků pro mnoho škol „pouze“ zvýšení počtu cizinců ve škole, ale pro některé střední školy (42 škol, 3,5 % škol) znamenal pravděpodobně novou zkušenost (Graf 3.1). Ve školním roce 2024/25 pouze 65 zkoumaných škol (5,3 % škol) nemělo mezi svými žáky ani jednoho cizince. V naprosté většině škol (818 škol, 67,3 % škol) studovali jak ukrajinští uprchlíci, tak ostatní cizinci. Škol jen s ostatními cizinci ale bez uprchlíků z Ukrajiny bylo 291 (23,9 % škol). To značí existenci určité selektivity, kdy žáci s dočasnou ochranou zatím nestudují v obdobných školách, v jakých běžně studují žáci cizinci. Větší zastoupení mezi těmito školami mají gymnázia, kde studuje velmi malé množství žáků cizinců s dočasnou ochranou.

**Graf 3.1 Střední školy podle struktury žáků cizinců**



Zdroj: MŠMT (podzim 2024), všechny školy E, H, K, L, M s denním studiem, N = 1216

Poznámka: Uprchlíci z Ukrajiny = žáci s občanstvím Ukrajiny a statusem dočasné ochrany

Mezi kraji pozorujeme pouze malé rozdíly ve struktuře kategorií žáků cizinců ve školách. V Libereckém kraji například neexistuje ani jedna střední škola, která by neměla alespoň jednoho žáka s cizí státní příslušností, ale i zároveň škola, kde by z cizinců studovali pouze ukrajinští uprchlíci. Též v krajích Pardubickém, Karlovarském a Královéhradeckém je počet škol bez žáků cizinců velmi nízký. Téměř všechny kraje s výjimkou Moravskoslezského mají též velmi malý počet škol, kde z cizinců studují pouze ukrajinští uprchlíci.

Pokud rozdělíme žáky ve školách podle oboru studia – na gymnázia, konzervatoře, maturitní obory a nematuritní obory – tak v průměru v celém Česku tvoří cizinci **3 % všech studentů v gymnáziích, 4 % v maturitních oborech, 6,3 % v nematuritních oborech a 3,6 % v konzervatořích**. Ve většině krajů představují cizinci bez rozlišení druhu pobytu nejvyšší podíl ze všech žáků školy zejména v nematuritních oborech. Výjimkou je v tomto Karlovarský kraj, kde cizinci tvoří téměř 9 % všech žáků gymnázií, což je vyšší podíl než u nematuritních i maturitních oborů.

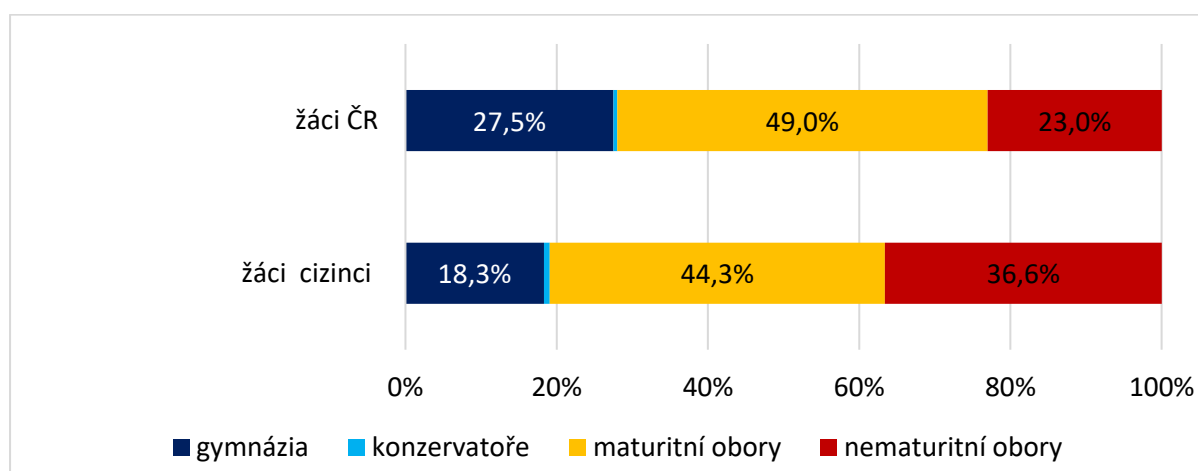
Rozdělíme-li studenty podle oborů studia na gymnázia (K), maturitní obory (L+M) a nematuritní obory (E+H), uvidíme rozdíly mezi českými žáky a žáky cizinci (Graf 3.2). **Čeští žáci častěji studují v gymnáziích a maturitních oborech (78 % všech českých žáků středních škol), cizinců studuje v gymnáziích a**

**maturitních oborech cca 62 % a významně často studují nematuritní obory (37 % žáků cizinců oproti 23 % českým žákům).** Z českých žáků studuje gymnázia 27,5 % žáků, v případě všech cizinců to je jen 18,3 % žáků.

Když cizince rozdělíme na dvě kategorie – uprchlíky s dočasnou ochranou, kteří v Česku pobývají maximálně od února 2022, tedy tři roky, a na ostatní cizince, z nichž někteří absolvovali i celou českou základní školu, je rozdíl ještě výraznější (Graf 3.3). Uprchlíků s dočasnou ochranou studuje v gymnáziích pouze 9 % ze všech uprchlíků studujících střední školy, to jest mají o 18,5 procentních bodů nižší šanci na gymnaziální vzdělání ve srovnání s českými žáky. Oproti tomu je podíl žáků studujících maturitní obory ve všech kategoriích a podkategoriích s drobnými odchylkami stejný. Maturitní obory studuje 49 % českých žáků a 44,3 % žáků cizinců. Rozdíly nejsou velké, ani pokud odlišíme žáky uprchlíky s dočasnou ochranou (43,3 %) a ostatní cizince (45 %). **Nejvyšší podíl uprchlíků z Ukrajiny studuje nematuritní obory, přičemž jejich zastoupení je více než dvojnásobné oproti českým studentům.** Takto výrazné rozdíly se objevují pouze u uprchlíků; u ostatních cizinců jsou mnohem menší. Obtížnější typy studia – gymnázia a maturitní obory – kladou vyšší nároky na znalost češtiny, a to jak u přijímacích zkoušek, tak při samotném studiu. Nižší zastoupení ukrajinských uprchlíků v těchto oborech může mít více příčin. Za hlavní považujeme skutečnost, že mnozí z žáků s dočasnou ochranou pobývají na území Česka pouze krátkou dobu a zatím se nestihli naučit dostatečně jazyk, což je vyřadilo z některých vzdělanostních drah. Dalším podstatným důvodem může být plán návratu na Ukrajinu nebo jiné migrační strategie, které ovlivňují jejich motivaci učit se jazyk a dlouhodobě se integrovat do českého vzdělávacího systému.

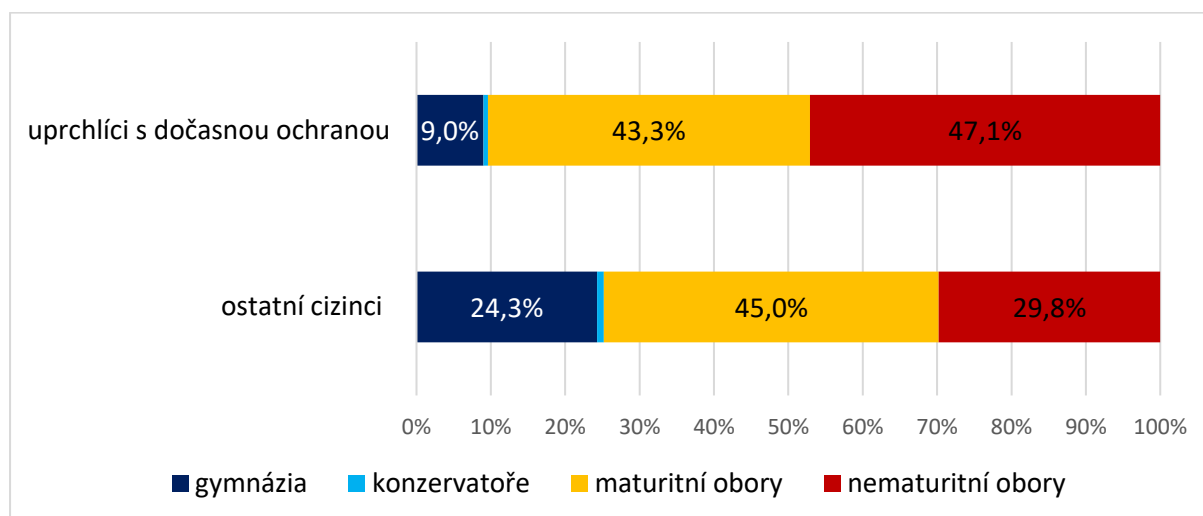
Konzervatoře studuje 3 462 českých žáků a 247 žáků cizinců. Ve všech vymezených kategoriích podle občanství a druhu pobytu tvoří žáci konzervatoří méně než jedno procento všech žáků. Žáci cizinci v tomto případě velmi mírně převyšují žáky s českým občanstvím (žáci ČR 0,5 %; žáci cizinci 0,8 %).

**Graf 3.2 Žáci s českým občanstvím a žáci cizinci podle oborů studia**



*Zdroj: MŠMT (podzim 2024), všechny školy E, H, K, L, M s denním studiem, N = 1216*

**Graf 3.3 Žáci s dočasnou ochranou a ostatní žáci cizinci podle oborů studia**



*Zdroj: MŠMT (podzim 2024), všechny školy E, H, K, L, M s denním studiem, N = 1216*

*Poznámka: Uprchlíci z Ukrajiny = žáci s občanstvím Ukrajiny a statusem dočasné ochrany*

V Česku existují rozdíly mezi jednotlivými kraji, co se týče zastoupení v různých typech škol, a to i nejen mezi cizinci, ale i mezi českými žáky. Řada z nich je dána odlišnou sociální a demografickou strukturou obyvatelstva, zejména socio-ekonomickým zázemím a vzdělanostními aspiracemi dětí a rodičů. Největší podíl studentů s českým občanstvím navštěvujících gymnázia je v hlavním městě Praze (38,9 %), v ostatních krajích se tento podíl pohybuje mezi 23 a 31 %. Pokud srovnáme české žáky a žáky cizince, tak nejvyšší podíl žáků cizinců studujících střední školy studuje gymnázia v Karlovarském kraji, kde je tento podíl vyšší než u českých žáků (36,1 % cizinci; 26,7 % čeští žáci). To stejné platí i v případě Ústeckého kraje, kde je tento rozdíl méně výrazný (25,7 % cizinci a 23,4 čeští žáci). I hlavním městě Praze je podíl cizinců v gymnáziích vysoký a tvoří 27,5 %. Naopak nejnižší podíl žáků cizinců v gymnáziích je v Pardubickém, Plzeňském a Středočeském kraji, kde je i největší rozdíl oproti českým žákům a kde gymnázia studuje pouze 10 % všech cizinců studujících v kraji.

Mezikrajské rozdíly jsou výrazné i pokud se podrobněji zaměříme na cizince s odlišením na uprchlíky z Ukrajiny a ostatní cizince. Nejnižší podíl žáků v gymnáziích ve skupině žáků s dočasnou ochranou, je ve Středočeském kraji (4,4 %) a ve Zlínském kraji (4,7 %). V obou těchto krajích navštěvuje více než polovina žáků z řad uprchlíků z Ukrajiny nematuritní obory. Naopak vyšší podíl žáků uprchlíků v gymnáziích mají kraje, které mají i vyšší podíl žáků zařazených pro potřeby této analýzy mezi ostatní cizince, jako Praha a Karlovarský kraj, které mají dlouhodobě větší zkušenosti se vzděláváním žáků cizinců. Podobně je tomu i v případě Ústeckého nebo Moravskoslezského kraje, kde za tím pravděpodobně stojí i jiné důvody jako např. nabídka škol a poptávka žáků po typech škol.

## 4. Výsledky výzkumu vzdělávání žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka ve středních školách ve školním roce 2024/2025

Žáci s nedostatečnou znalostí češtiny navštěvují tři čtvrtiny středních škol. **Do 725 středních škol (73,2 % škol) chodilo ve školním roce 2024/25 celkem 7 263 žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka, kteří potřebují jazykovou podporu.** Zbývající čtvrtina zúčastněných středních škol (265 škol, 26,8 %) žádného žáka s nedostatečnou znalostí češtiny neidentifikuje.

**Žáci s nedostatečnou znalostí češtiny tvořili 1,8 % všech žáků zúčastněných škol.** Podle dotazování jich byl nejvyšší podíl ve Středočeském a Karlovarském kraji (2,3 %), následovaly Ústecký a Plzeňský kraj (2,2 %).

Do 113 škol, které neidentifikují žádného žáka s nedostatečnou znalostí češtiny, chodilo podle dat MŠMT jeden až pět žáků s cizím státním občanstvím, dalších 49 škol mělo 6 až 10 žáků cizinců. Celkem 67 oslovených škol, které nemají podle dotazníku žádného žáka s nedostatečnou znalostí češtiny, mělo ve škole více než 10 žáků cizinců. Podle druhu škol studují žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka nejméně v gymnáziích (43 % gymnázií neuvádí ani jednoho žáka s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka). V maturitních i nematuritních oborech je takových škol jen 16 až 17 %.

### 4.1. Neznalost češtiny jako vyučovacího jazyka

**Počet žáků s nedostatečnou znalostí češtiny ve školách, který vychází z odhadu škol, je ve všech krajích nižší, než je počet všech žáků cizinců (cizinců a uprchlíků z Ukrajiny) uváděný školami ve výkazech MŠMT (Tabulka 4.1).** Mnozí žáci s cizí státní příslušností pobývají v Česku již delší dobu, někteří dokonce od narození a mnoho z nich zde již absolvovalo základní školu. Jejich znalost českého jazyka je proto často na stejné nebo srovnatelné úrovni jako v případě českých žáků. Mezi žáky cizince jsou též zařazeni žáci se slovenským státním občanstvím, kteří zpravidla nemají větší problémy se studiem v českém jazyce. Zároveň se mezi těmito žáky mohli objevit tací, kteří mají sice české občanství, ale z různých důvodů je jejich znalost češtiny nižší (žáci s migrační zkušeností, žáci studující v zahraničí atd.). V případě šetření ve školách jsme nerozlišovali mezi uprchlíky z Ukrajiny a ostatními cizinci.

**Tabulka 4. 1 Žáci cizinci a žáci s nedostatečnou znalostí češtiny v krajích**

|                      | Data MŠMT  |                |                |               | Data z dotazníkového šetření |                                       |                                             |
|----------------------|------------|----------------|----------------|---------------|------------------------------|---------------------------------------|---------------------------------------------|
|                      | Počet SŠ   | Celkem žáků    | Počet žáků     |               | Podíl žáků cizinců           | Žáci s nedostatečnou znalostí češtiny | Podíl žáků s nedostatečnou znalostí češtiny |
|                      |            |                | Česko          | cizinci       |                              |                                       |                                             |
| Hlavní město Praha   | 146        | 59 933         | 55 513         | 4 420         | 7,4 %                        | 1 192                                 | 2,0 %                                       |
| Jihočeský kraj       | 73         | 28 021         | 26 958         | 1 063         | 3,8 %                        | 558                                   | 2,0 %                                       |
| Jihomoravský kraj    | 94         | 45 956         | 44 216         | 1 740         | 3,8 %                        | 856                                   | 1,9 %                                       |
| Karlovarský kraj     | 20         | 7 768          | 7 206          | 562           | 7,2 %                        | 175                                   | 2,3 %                                       |
| Kraj Vysočina        | 48         | 19 645         | 19 140         | 505           | 2,6 %                        | 264                                   | 1,3 %                                       |
| Královéhradecký kraj | 52         | 21 281         | 20 653         | 628           | 3,0 %                        | 234                                   | 1,1 %                                       |
| Liberecký kraj       | 35         | 14 058         | 13 383         | 675           | 4,8 %                        | 213                                   | 1,5 %                                       |
| Moravskoslezský kraj | 110        | 45 704         | 44 646         | 1 058         | 2,3 %                        | 595                                   | 1,3 %                                       |
| Olomoucký kraj       | 67         | 23 910         | 23 457         | 453           | 1,9 %                        | 264                                   | 1,1 %                                       |
| Pardubický kraj      | 57         | 22 151         | 21 447         | 704           | 3,2 %                        | 325                                   | 1,5 %                                       |
| Plzeňský kraj        | 47         | 24 889         | 23 409         | 1 480         | 5,9 %                        | 554                                   | 2,2 %                                       |
| Středočeský kraj     | 112        | 42 067         | 39 927         | 2 140         | 5,1 %                        | 968                                   | 2,3 %                                       |
| Ústecký kraj         | 74         | 34 458         | 33 090         | 1 368         | 4,0 %                        | 763                                   | 2,2 %                                       |
| Zlínský kraj         | 55         | 22 158         | 21 614         | 544           | 2,5 %                        | 302                                   | 1,4 %                                       |
| <b>Celkem</b>        | <b>990</b> | <b>411 999</b> | <b>394 659</b> | <b>17 340</b> | <b>4,2 %</b>                 | <b>7 263</b>                          | <b>1,8 %</b>                                |

*Zdroj: MŠMT (podzim 2024), pouze školy E, H, K, L, M, které se zapojily do výzkumu (N= 990); Výzkumné šetření „Žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka v SŠ, 2025“, N=990 středních škol*

Při rozdělení škol podle druhu na gymnázia, maturitní a nematuritní obory se zřetelněji ukáže, že se žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka soustřeďují zejména **v nematuritních oborech, kde tvoří v průměru 3,2 % všech žáků**. Nejnižší podíl žáků tvoří v gymnáziích, kde jejich podíl nedosahuje ani jednoho procenta. Mezi kraji existují významné rozdíly. V hlavním městě Praze s největší cizineckou populací tvoří žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka studující v denním studiu 2,2 % žáků maturitních oborů (obory L a M), 1 % žáků gymnázií a 4,2 % žáků nematuritních oborů (obory E a H). V Jihočeském kraji představují žáci s nedostatečnou znalostí češtiny v nematuritních oborech dokonce 4,3 % žáků školy. Nejvyšší podíl žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka v gymnáziích je Ústeckém kraji (2 %) a nejvyšší podíl v maturitních oborech je ve Středočeském kraji (2,5 %) a v krajích Plzeňském a Karlovarském (2,4 %).

Tabulka 4.2. ukazuje podíl žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka oproti všem cizincům ve škole. Jak jsme uvedli výše, mezi žáky s nedostatečnou znalostí češtiny mohou být zařazeni i žáci s českým občanstvím, i když žáci s cizím státním občanstvím tvoří naprostou většinu. Prezentovaný podíl žáků používáme jako způsob, jak porovnat velikost těchto dvou skupin žáků podle typu studia v jednotlivých krajích. V případě gymnázií je v průměru pouze pětina žáků cizinců školami označena jako žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka. U maturitních oborů dosahuje tento podíl v průměru 42,7 %. Nejvíce je žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka mezi cizinci identifikováno v nematuritních oborech, které mají nižší nároky na výsledky přijímacích zkoušek a na studijní výsledky, tedy i na znalost jazyka.

Podíly se také liší podle krajů, což pravděpodobně souvisí s poptávkou po určitých oborech studia v krajích. V Karlovarském kraji, který má vysoký podíl žáků cizinců v gymnáziích, jich bylo označeno za žáky s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka pouze 9,6 %, zatímco v Ústeckém kraji 45 %. V Libereckém kraji bylo identifikováno v maturitních oborech mezi žáky cizinci pouze 28,5 % žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka, zatímco v Moravskoslezském kraji 61,1 %. Tento kraj má též nejvyšší podíl ukrajinských uprchlíků z cizinců studujících střední školy.

U nematuritních oborů je v průměru více než polovina žáků cizinců označena jako žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka. V tomto případě jsou rozdíly mezi kraji největší. Čtyři kraje identifikují zhruba třetinu žáků s nedostatečnou znalostí češtiny mezi žáky cizinci, zatímco u dvou krajů tento podíl přesahuje 70 % (Kraj Vysočina a Olomoucký kraj). **Školy nematuritního typu tak mají dvojitý zatížení – jednak vyšší počty žáků cizinců a současně vyšší podíl z nich má horší znalosti češtiny.**

**Tabulka 4.2. Žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka ve školách podle typu oboru v krajích**

|                      | Podíl žáků s nedostatečnou znalostí češtiny ze všech cizinců ve škole |                 |                   |
|----------------------|-----------------------------------------------------------------------|-----------------|-------------------|
|                      | gymnázia                                                              | maturitní obory | nematuritní obory |
| Hlavní město Praha   | 18,6 %                                                                | 27,9 %          | 33,7 %            |
| Jihočeský kraj       | 30,6 %                                                                | 47,4 %          | 63,9 %            |
| Jihomoravský kraj    | 21,1 %                                                                | 50,0 %          | 58,9 %            |
| Karlovarský kraj     | 9,6 %                                                                 | 38,1 %          | 61,4 %            |
| Kraj Vysočina        | 15,7 %                                                                | 44,4 %          | 74,0 %            |
| Královéhradecký kraj | 14,5 %                                                                | 50,7 %          | 31,8 %            |
| Liberecký kraj       | 22,8 %                                                                | 28,5 %          | 37,3 %            |
| Moravskoslezský kraj | 23,4 %                                                                | 61,1 %          | 62,2 %            |
| Olomoucký kraj       | 23,1 %                                                                | 55,1 %          | 72,4 %            |
| Pardubický kraj      | 23,9 %                                                                | 40,6 %          | 53,4 %            |
| Plzeňský kraj        | 20,5 %                                                                | 42,0 %          | 32,6 %            |
| Středočeský kraj     | 18,8 %                                                                | 47,1 %          | 51,6 %            |
| Ústecký kraj         | 45,0 %                                                                | 57,0 %          | 61,4 %            |
| Zlínský kraj         | 12,8 %                                                                | 58,6 %          | 67,4 %            |
| <b>Celkem</b>        | <b>21,7 %</b>                                                         | <b>42,7 %</b>   | <b>50,9 %</b>     |

*Zdroj: MŠMT (podzim 2024), pouze školy E, H, K, L, M, které se zapojily do výzkumu (N= 990); Výzkumné šetření „Žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka v SŠ, 2025“, N=990 středních škol*

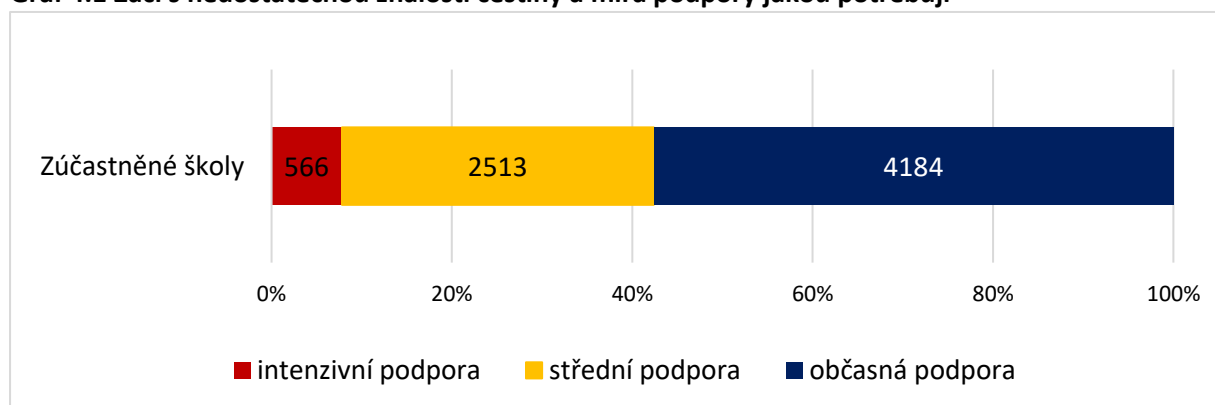
*Poznámka: Nejedná se o podíl, ale spíše o způsob, jak porovnat podíl žáků cizinců a podíl žáků s nedostatečnou znalostí češtiny – školy odhadovaly počet žáků s NZČ bez ohledu na jejich občanství, mezi žáky s NZČ mohou tedy být zařazeni i občané ČR*

## 4.2. Potřeba jazykové podpory

Ve výzkumu jsme se zaměřili na jazykovou úroveň žáků a zejména na to, jakou míru jazykové podpory by potřebovali bez ohledu na to, jakou míru jazykové podpory aktuálně dostávají. Validita dotazníkového šetření je založena na znalosti škol o svých žácích a o jejich jazykových potřebách. Tato znalost škol může být založena na jazykových testech nebo může být kvalifikovaným odhadem zástupců škol. Školy zařazovaly své žáky do třech jazykových kategorií: žáci, kteří se nedomluví a potřebovali by intenzivní podporu; žáci, kteří se domluví s pomocí a potřebovali by střední podporu, a žáci, kteří se domluví bez pomoci, ale potřebovali by občasnou jazykovou podporu ve výuce. Podrobněji jsou tyto kategorie popsány v metodologické části zprávy (Kapitola 2).

Celkem **566 žáků (7,8 %)** potřebuje podle odhadu škol intenzivní jazykovou podporu, dalších **2 513 žáků (34,6 %)** potřebuje střední podporu a **4 184 žáků (57,6 %)** potřebuje občasnou podporu ve výuce, a to zejména v odborných předmětech (Graf 4.1).

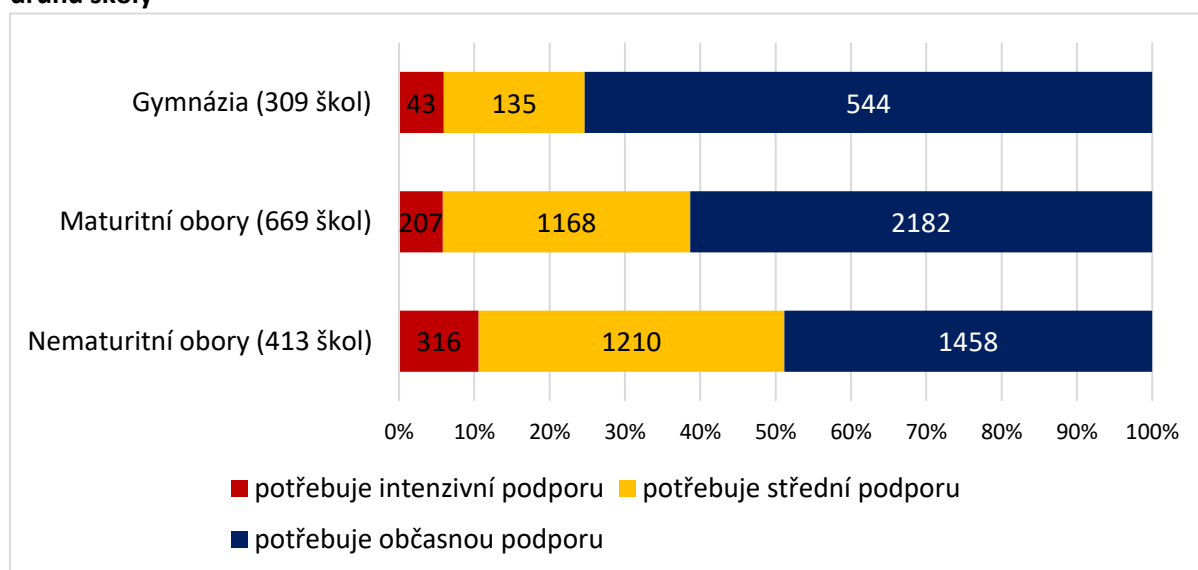
**Graf 4.1 Žáci s nedostatečnou znalostí češtiny a míra podpory jakou potřebují**



*Zdroj: Výzkumné šetření „Žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka v SŠ, 2025“, N=725 středních škol*

Podle znalosti jazyka a míry potřeby jazykové podpory se významně liší jednotlivé druhy studia (Graf 4.2). **V gymnáziích studuje ve srovnání s jinými obory méně žáků cizinců a menší podíl žáků s nedostatečnou znalostí češtiny. Tito žáci mají zároveň celkově vyšší jazykovou úroveň a potřebují menší míru podpory než žáci v maturitních a nematuritních oborech.** Z našeho šetření vyplývá, že tři čtvrtiny gymnazistů s nedostatečnou znalostí češtiny potřebují pouze občasnou podporu a čtvrtina z nich potřebuje intenzivnější podporu. V maturitních oborech studuje zhruba stejný podíl žáků, kteří potřebují intenzivní podporu jako v gymnáziích. Studuje zde však více žáků, kteří potřebují střední jazykovou podporu (32,8 %). **V nematuritních oborech studuje nejvíce žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka a též největší podíl těch, kteří potřebují intenzivní i střední podporu (51 %).**

**Graf 4.2 Žáci s nedostatečnou znalostí češtiny a míry jazykové podpory jakou potřebují podle druhu školy**

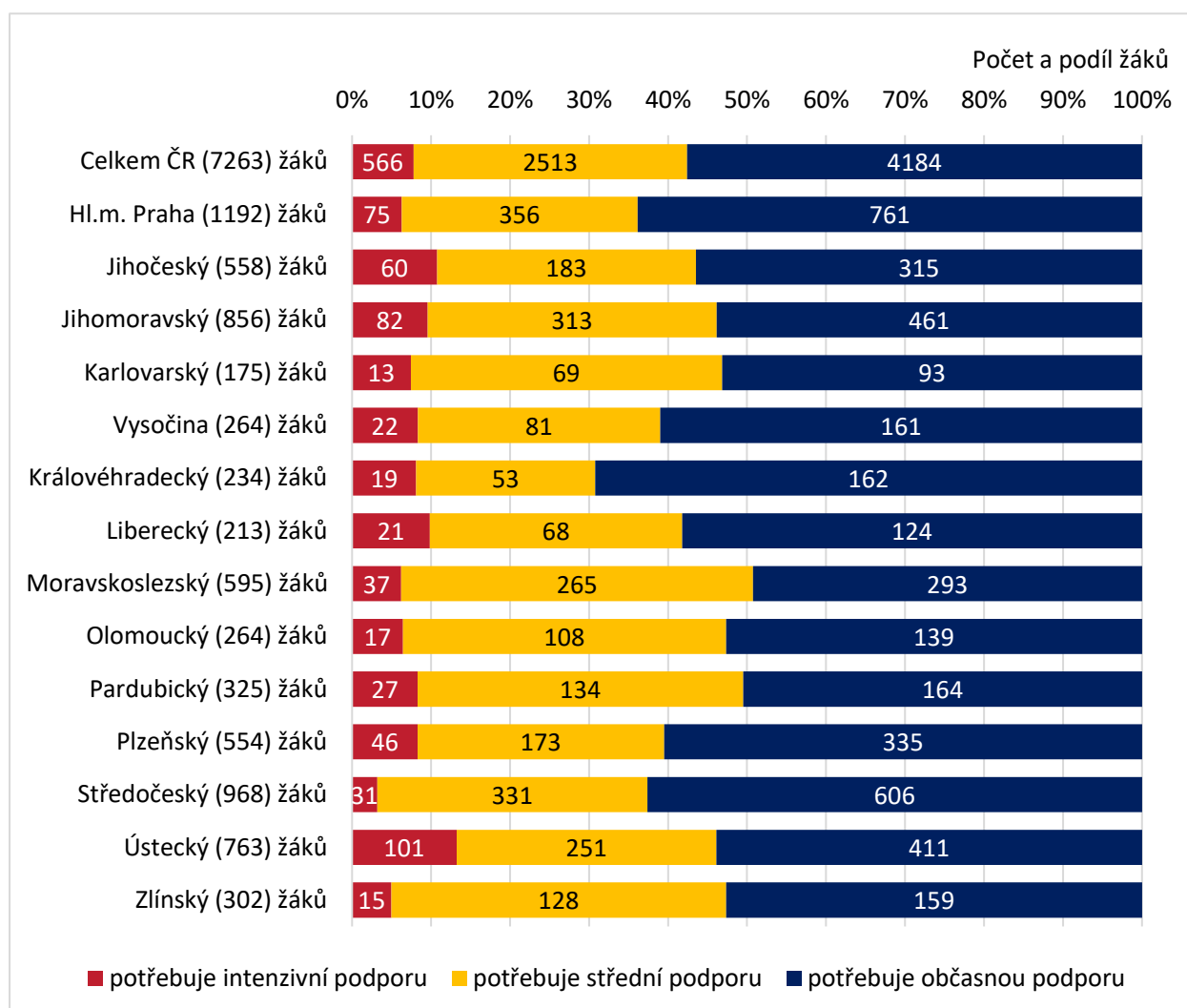


*Zdroj: Výzkumné šetření „Žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka v SŠ, 2025“, N=725 středních škol*

*Poznámka: Některé střední školy kombinují obory studia a mají tak žáky ve více kategoriích.*

Rozdíly mezi jednotlivými kraji nejsou výrazné (Graf 4.3). Nejvyšší podíly žáků, kteří se téměř nedomluví a potřebují intenzivní podporu, jsou v Jihočeském a Ústeckém kraji, kde tyto žáci tvoří přes 10 % všech žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka. Naopak v krajích, které zahrnují velká města jako Praha a Brno a které mají dlouhodobě větší zkušenosti se vzděláváním žáků cizinců, je tento podíl nejnižší.

**Graf 4.3 Žáci s nedostatečnou znalostí češtiny a míra jazykové podpory jakou potřebují**



Zdroj: Výzkumné šetření „Žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka v SŠ, 2025“, N=990 středních škol

#### 4.3. Jazyková podpora žákům s nedostatečnou znalostí češtiny

Ve výzkumu jsme zjišťovali, jakými způsoby školy podporují své žáky s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka. Mnoho škol kombinuje systémovou podporu s vlastní jazykovou podporou ve škole. V dotazníkovém šetření pouze deset škol uvedlo, že k podpoře žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka využívají jak možnost bezplatné jazykové přípravy podle novelizované vyhlášky č. 13/2005 Sb. tak zároveň podpůrná opatření podle vyhlášky č. 27/2016. Ve volbě jazykové podpory hraje významnou roli podíl žáků cizinců s nárokem na jazykovou přípravu ve škole. Podstatná je i skutečnost, zda se jedná o určenou školu; jak funguje spolupráce s Pedagogicko-psychologickou poradnou; nebo to, zda škola má dlouhodobě zavedený systém jazykové podpory.

### Jazyková příprava

Bezplatná **jazyková příprava podle novelizované vyhlášky č. 13/2005 Sb.** je jednou z forem podpory žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka. Na tuto podporu mají nárok pouze žáci cizinci, kteří se vzdělávají v Česku nejvýše 36 měsíců přede dnem podání žádosti. Tito žáci se vzdělávají ve školách určených pro jazykovou přípravu, ve kterých je v případě dostatečného počtu žáků s nárokem zřízena pro daný školní rok jazyková skupina. Školou určenou pro jazykovou přípravu se stane zpravidla škola, ve které je alespoň pět procent žáků cizinců z celkového počtu žáků nebo jejímiž žáky je alespoň pět žáků cizinců. Pokud v kraji není škola, která splňuje podmínku alespoň pěti procent žáků cizinců, určí krajský úřad takovou školu, která má pro realizaci jazykové přípravy nejlepší podmínky. Platný seznam určených škol zveřejňuje krajský úřad každý školní rok. Pokud je ve škole zřízena jazyková skupina, mohou do ní být přiřazeni i žáci, kteří nesplňují požadavky délky vzdělávání v Česku nebo cizího občanství. Tyto žáky lze do skupiny zařadit i do vyššího počtu než 15 žáků, pokud to není na újmu kvality poskytované jazykové přípravy.

Zjistit informace o tom, které střední školy jsou určené pro jazykovou přípravu, není úplně jednoduché. Při analýze jsme vycházeli z několika zdrojů dat, ale data se v nich mírně liší (Tabulka 4.3). Zprvce, školy určené pro jazykovou přípravu jsme zjišťovali z webových stránek krajských úřadů. Z těchto stránek ale není možné zjistit, zda má škola pro daný školní rok otevřenou jazykovou skupinu. Druhým zdrojem dat byly informace z výzkazů pro MŠMT o počtu žáků a jazykových skupin. Například v datech za Olomoucký kraj není uvedena ani jedna škola, která by měla otevřenou jazykovou skupinu pro školní rok 2024/25. Třetím zdrojem informací byla data z našeho dotazníkového šetření, kde jsme se ptali na to, zda je škola určená a zda má v daném školním roce otevřenou jazykovou skupinu.

**Tabulka 4.3 Počty škol určených k jazykové přípravě v krajích podle zdroje dat**

|                      | Počet určených škol 2024/25 |                         | Počet určených škol s otevřenou jazykovou skupinou |                         |
|----------------------|-----------------------------|-------------------------|----------------------------------------------------|-------------------------|
|                      | zdroj: web                  | zdroj: výzkumné šetření | zdroj: data MŠMT                                   | zdroj: výzkumné šetření |
| Hlavní město Praha   | 8                           | 23                      | 9                                                  | 9                       |
| Jihočeský kraj       | 9                           | 7                       | 5                                                  | 6                       |
| Jihomoravský kraj    | 5                           | 5                       | 4                                                  | 5                       |
| Karlovarský kraj     | 10                          | 4                       | 2                                                  | 1                       |
| Kraj Vysočina        | 5                           | 4                       | 3                                                  | 4                       |
| Královéhradecký kraj | 13                          | 8                       | 8                                                  | 5                       |
| Liberecký kraj       | 4                           | 3                       | 4                                                  | 3                       |
| Moravskoslezský kraj | 5                           | 3                       | 4                                                  | 3                       |
| Olomoucký kraj       | 3                           | 2                       | 0                                                  | 1                       |
| Pardubický kraj      | 6                           | 5                       | 2                                                  | 5                       |
| Plzeňský kraj        | 6                           | 5                       | 4                                                  | 4                       |
| Středočeský kraj     | 26                          | 20                      | 8                                                  | 11                      |
| Ústecký kraj         | 5                           | 5                       | 4                                                  | 3                       |
| Zlínský kraj         | 9                           | 8                       | 7                                                  | 7                       |
| <b>Celkem</b>        | <b>114</b>                  | <b>102</b>              | <b>64</b>                                          | <b>67</b>               |

Zdroj: Výzkumné šetření „Žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka v SŠ, 2025“, N=725 středních škol, Data MŠMT

Skutečnost, že žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka jsou žáky školy určené k jazykové přípravě neznamena, že se jazykové přípravy účastní. Mnozí na ni nemají ze zákona nárok a někteří se jí neúčastní i z jiných důvodů. Vykázanou podporu ukazuje pouze údaj MŠMT (Tabulka 4.4). Podíl žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka studujících v určených školách s jazykovou skupinou se pohybuje okolo 18 % podle zdroje dat. Tento podíl je nižší než v případě základních škol, kde je počet určených škol výrazně vyšší.

**Tabulka 4.4 Žáci s nedostatečnou znalostí češtiny v určených a neurčených školách**

|                                               | Počet škol | Počet žáků školy | Počet žáků cizinců | Počet žáků s NZČ | Počet žáků vykázaných podle MŠMT | Podíl žáků s NZČ | Podíl žáků vykázaných podle MŠMT z žáků s NZČ |
|-----------------------------------------------|------------|------------------|--------------------|------------------|----------------------------------|------------------|-----------------------------------------------|
| Určená podle údajů na webu kraje              | 98         | 59 415           | 3 706              | 1 843            | -                                | 25,4 %           | -                                             |
| Určená s jazykovou skupinou podle dat MŠMT    | 54         | 37 463           | 2 484              | 1 277            | 705                              | 17,6 %           | 9,7 %                                         |
| Určená podle dotazníku – celkem               | 67         | 44 849           | 2 797              | 1 434            | -                                | 26,0 %           | -                                             |
| Určená podle dotazníku – s jazykovou skupinou | 35         | 17 754           | 1 329              | 458              | -                                | 19,7 %           | -                                             |

Zdroj: Výzkumné šetření „Žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka v SŠ, 2025“, N=990 středních škol

Vzhledem k odbornému zaměření středních škol a nízkému počtu škol určených pro jazykovou přípravu ve školním roce 2024/2025 jen 23,3 % žáků, kteří podle odhadu škol potřebují intenzivní jazykovou podporu, studovalo ve školách, kde fungovala jazyková skupina (Graf 4.4 a Tabulka 4.5). Žáci s nárokem však mají možnost do určených škol na jazykovou přípravu docházet.

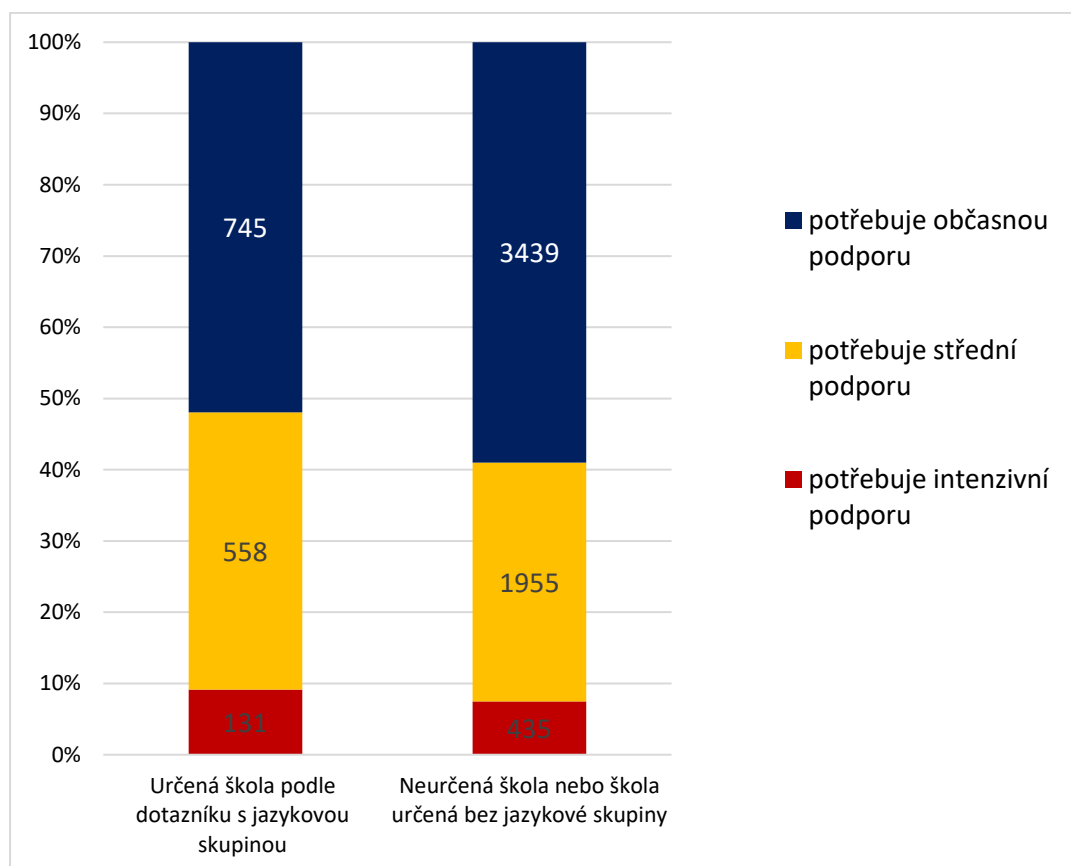
**Tabulka 4.5 Žáci s nedostatečnou znalostí češtiny v určených a neurčených školách podle úrovně znalosti jazyka a potřeby podpory**

|                                                                       | Potřeba jazykové podpory |         |         |
|-----------------------------------------------------------------------|--------------------------|---------|---------|
|                                                                       | intenzivní               | střední | občasná |
| Určená s jazykovou skupinou podle dat MŠMT                            | 23,3 %                   | 18,1 %  | 16,5 %  |
| Neurčená škola nebo škola určená bez jazykové skupiny podle dat MŠMT  | 76,7 %                   | 81,9 %  | 83,5 %  |
|                                                                       | 100 %                    | 100 %   | 100 %   |
| Určená škola s jazykovou skupinou podle dotazníku                     | 23,1 %                   | 22,2 %  | 17,8 %  |
| Neurčená škola nebo škola určená bez jazykové skupiny podle dotazníku | 76,9 %                   | 77,8 %  | 82,2 %  |
|                                                                       | 100 %                    | 100 %   | 100 %   |

Zdroj: Výzkumné šetření „Žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka v SŠ, 2025“, N=725 středních škol, Data MŠMT

V určených školách je oproti neurčeným školám jen mírně vyšší podíl těch žáků, kteří potřebují vyšší a střední míru podpory (Graf 4.4). V určených školách potřebuje nejvyšší míru podpory 9,1 % žáků s nedostatečnou znalostí češtiny, zatímco v neurčených školách je to 7,5 %. V neurčených školách také podle odhadu zástupců škol studuje relativně vyšší podíl žáků, jejichž znalost češtiny je na vyšší úrovni a potřebují jen občasnou podporu. Rozdíly mezi určenými a neurčenými školami jsou malé vzhledem k podílu využití jazykové přípravy žáky středních škol.

**Graf 4.4 Žáci s nedostatečnou znalostí češtiny v určených a neurčených školách podle míry podpory**



*Zdroj: Výzkumné šetření „Žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka v SŠ, 2025“, N=990 středních škol, Data MŠMT*

#### Účast na jazykové přípravě

**Ve středních školách se jazykové přípravy účastní podle vyjádření škol pouze 1 241 žáků s nárokem. V průměru 65 % žáků s nárokem se jazykové přípravy z nějakého důvodu neúčastní.** Žáci s nárokem na jazykovou přípravu představují 49 % žáků školami identifikovaných jako žáci s nedostatečnou znalostí češtiny. Tento podíl je ve středních školách vyšší než v základních školách, kde tito žáci představují asi třetinu. Účast na jazykové přípravě je však v základních školách výrazně vyšší – 72 % žáků s nárokem se jí účastní, zatímco ve středních školách pouze 35 %. K nižší účasti ve středních školách přispívá mimo jiné skutečnost, že část žáků s formálním nárokem již jazykovou podporu nepotřebuje. Významnou roli zde zřejmě hraje také motivace samotných žáků, kterou je při náročném

studiu v cizojazyčném prostředí obtížné udržet. Důležitým faktorem je rovněž to, zda žák navštěvuje školu, která je určena k jazykové přípravě, nebo zda musí dojíždět na jinou školu.

V dotazníkovém šetření jsme se zástupců škol ptali na to, zda u nich ve škole studují nějakí žáci nebo žákyně s nárokem na jazykovou přípravu, ale z nějakého důvodu na ni nedochází. Ve všech zúčastněných středních školách **nedochází na jazykovou přípravu celkem 2 288 žáků, kteří na ni mají nárok** (Tabulka 4.6). Největší podíl žáků, kteří se neúčastní jazykové přípravy, i když na ni mají nárok, je ve školách v Olomouckém a Moravskoslezském kraji.

**Tabulka 4.6 Žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka s nárokem na jazykovou přípravu, kteří na ni nedochází**

|                      | Počet žáků s nárokem podpořených jazykovou přípravou | Počet žáků, kteří z nějakého důvodu nedochází na jazykovou přípravu | Podíl žáků s nárokem, kteří na jazykovou přípravu nedochází |
|----------------------|------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------|
| Královéhradecký kraj | 76                                                   | 55                                                                  | 42,0%                                                       |
| Zlínský kraj         | 89                                                   | 82                                                                  | 48,0%                                                       |
| Kraj Vysočina        | 58                                                   | 77                                                                  | 57,0%                                                       |
| Plzeňský kraj        | 108                                                  | 165                                                                 | 60,4%                                                       |
| Jihomoravský kraj    | 188                                                  | 301                                                                 | 61,6%                                                       |
| Liberecký kraj       | 47                                                   | 76                                                                  | 61,8%                                                       |
| Pardubický kraj      | 57                                                   | 96                                                                  | 62,7%                                                       |
| Jihočeský kraj       | 95                                                   | 177                                                                 | 65,1%                                                       |
| Středočeský kraj     | 131                                                  | 248                                                                 | 65,4%                                                       |
| Ústecký kraj         | 110                                                  | 244                                                                 | 68,9%                                                       |
| Hlavní město Praha   | 157                                                  | 350                                                                 | 69,0%                                                       |
| Moravskoslezský kraj | 90                                                   | 257                                                                 | 74,1%                                                       |
| Olomoucký kraj       | 25                                                   | 79                                                                  | 76,0%                                                       |
| Karlovarský kraj     | 10                                                   | 81                                                                  | 89,0%                                                       |
| <b>Celkem</b>        | <b>1 241</b>                                         | <b>2 288</b>                                                        | <b>64,8%</b>                                                |

*Zdroj: Výzkumné šetření „Žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka v SŠ, 2025“, N=725 středních škol*

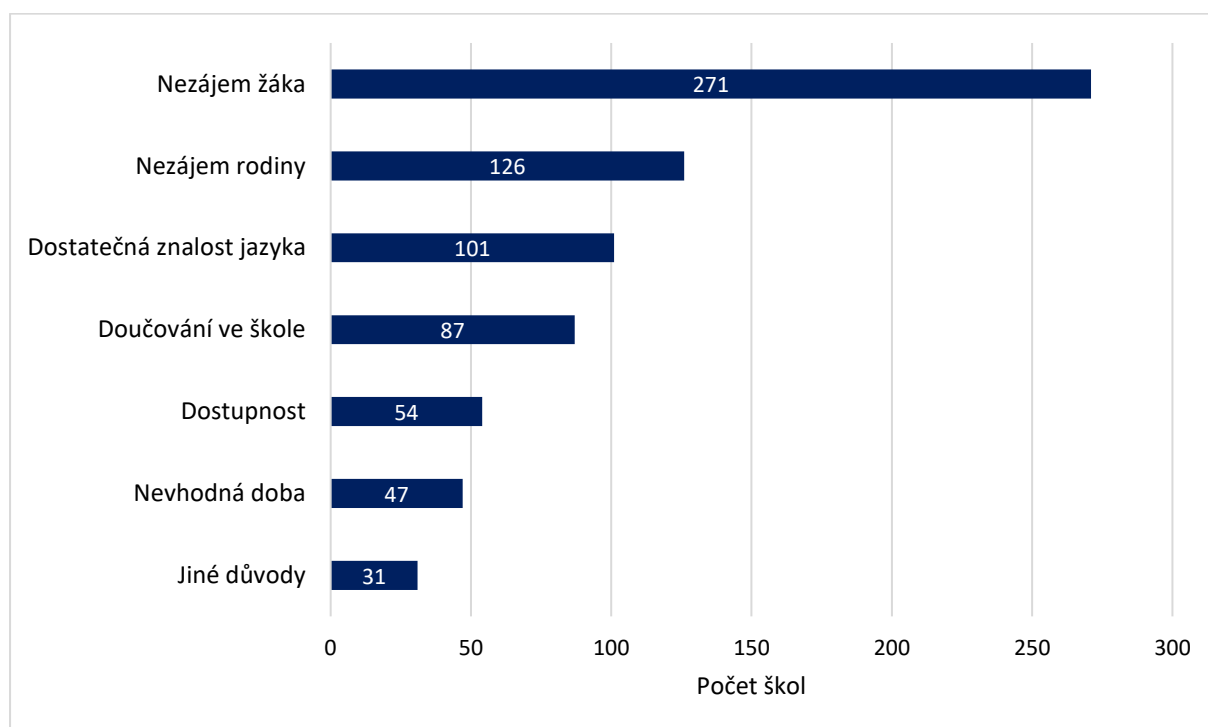
#### *Důvody neúčasti na jazykové přípravě z pohledu škol*

V dotazníkovém šetření jsme se ptali škol na vnímané důvody, proč žáci s nárokem nedochází na jazykovou přípravu. Školy mohly uvést více důvodů. Z metodologického úhlu pohledu považujeme za nutné zdůraznit, že se jedná o postoj školy. Pro zjištění postoje samotných žáků k účasti na jazykové přípravě by bylo nutné provést dotazníkové šetření přímo s touto cílovou skupinou žáků.

Důvody neúčasti na jazykové přípravě vnímané školami (Graf 4.5) lze rozdělit na tři druhy. **Zprv**

zaměřené zejména na začátečníky nepovažují za potřebnou. Tento důvod uvedlo 101 škol. Dále sem řadíme neúčast na jazykové přípravě z důvodu, že ve škole probíhá doučování češtiny (87 škol). Do stejné skupiny patří i případy, které školy uvedly v možnosti jiné, a to že žáci navštěvují jazykovou školu nebo dochází na výuku jinam, např. do neziskových organizací. Zvolená metoda dotazníkového šetření nedovede rozlišit, zda doučování češtiny ve škole bylo reakcí na špatnou dostupnost jazykové přípravy (dopravní dostupnost, časová dostupnost), anebo zda ve škole již dlouhodobě fungovalo doučování těchto žáků a v souvislosti s ním žáci nemají zájem o další výuku českého jazyka. **Zadruhé** se jedná o důvody neúčasti spojené s organizací jazykové přípravy, a to dopravní dostupnost školy určené pro jazykovou přípravu a doba její realizace. Tyto důvody uvedlo 54, respektive 47 škol, přičemž obě tyto možnosti zároveň zmínilo 14 škol. **Třetí** a nejčastější skupinou jsou důvody, které souvisejí se zájmem nebo ztrátou zájmu žáka/žákyně a jeho rodiny o jazykovou přípravu. Malý zájem a motivaci k účasti na jazykové přípravě zmínilo 271 škol a nezájem ze strany rodiny 126 škol. Náš výzkum nezkoumal tyto důvody podrobněji, nicméně školy je částečně popsaly v navazující otevřené otázce. Tento postoj může souviset s komplikovanou logistikou a organizací jazykové přípravy, migračními strategiemi rodin, ale i např. psychickými problémy a celkovou přetížeností žáků, které jsou u této skupiny žáků i vzhledem k okolnostem jejich příchodu do Česka poměrně časté.

**Graf 4.5 Školou deklarované důvody neúčasti na jazykové přípravě**



*Zdroj: Výzkumné šetření „Žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka v SŠ, 2025“, N=346 středních škol, které v dotazníku uvedly, že mají nějakého žáka s nárokem na jazykovou přípravu, který na ni nedochází*

*Poznámka: Jedná se pouze o názor školy, nikoli názor žáka či rodiny žáka.*

### *Další formy jazykové podpory ve školách*

Jazyková příprava není jedinou z forem podpory žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka. Další možností podpory je **využití podpůrných opatření zejména 2. a 3. stupně podle vyhlášky č. 27/2016 Sb.**, nebo jiná forma podpory žáků ve škole. Je v kompetenci každé školy, jak a s jakou intenzitou k jazykové podpoře přistoupí. Nejčastěji se jedná o doučování češtiny a doučování v odborných předmětech, či různé úpravy hodnocení nebo obsahu výuky. Školy také v některých případech spolupracují s neziskovými organizacemi nebo uvádějí, že žáci docházejí do jazykových škol. **Více než 45 % všech žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka je podpořeno ve škole tzv. jinak.** Jedná se o jiné formy podpory, které nepatří do žádné ze systémových kategorií, popsanych výše. Celkový pohled na podporu žáků tedy ukazuje, že nejčastěji školy podporují žáky bez využití systémové podpory (45 % žáků je podpořeno "jinak"), **formou bezplatné jazykové přípravy je podpořeno 17,1 % žáků a pomocí podpůrných opatření 13,4 % žáků.**

Jednotlivé kraje se liší v tom, jak využívají různé druhy jazykové podpory žákům (Tabulka 4.7). Např. v Karlovarském kraji převažuje podpora pomocí podpůrných opatření nad podporou skrze jazykovou přípravu, zatímco v ostatních krajích je to naopak. V Praze, Středočeském kraji a Ústeckém kraji jsou tyto dvě systémové formy podpory využívány zhruba stejnou měrou. Vymyká se Olomoucký kraj, kde je malý podíl žáků podporovaných prostřednictvím jazykové přípravy a kde jsou žáci ve školách ze 71 % podporováni tzv. jinak.

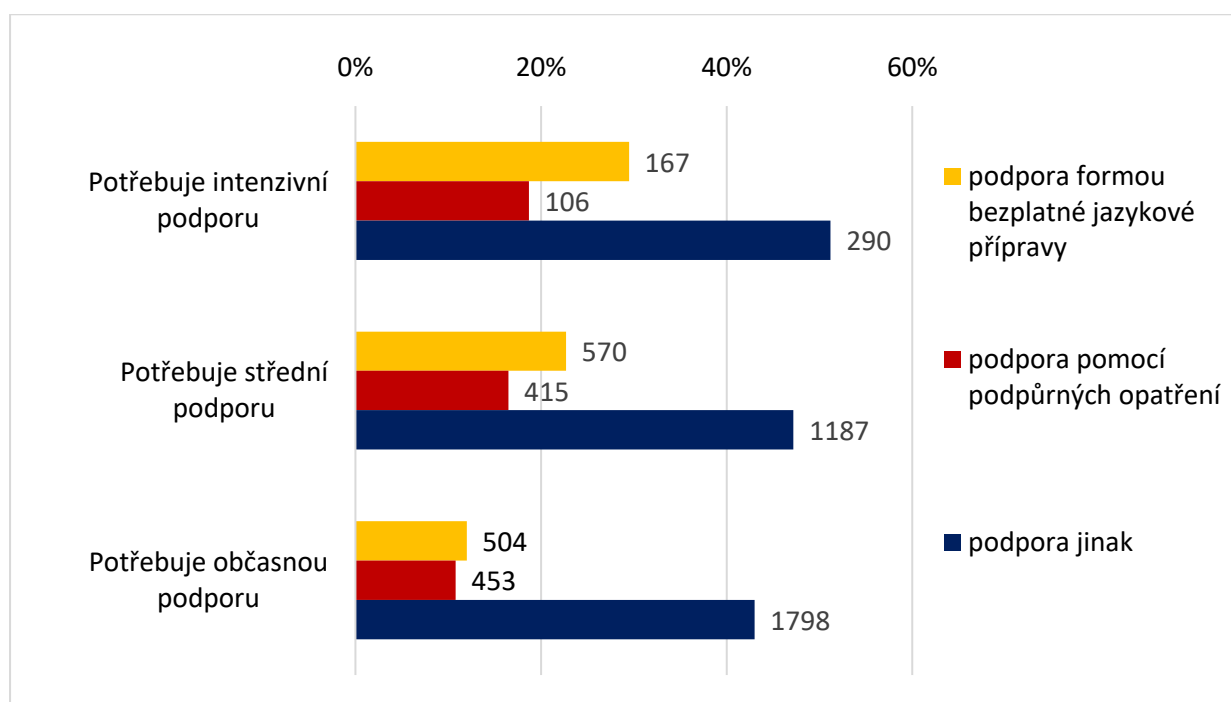
**Tabulka 4.7 Formy jazykové podpory žáků s nedostatečnou znalostí češtiny v krajích**

|                      | Podíl podpořených žáků ze všech žáků s nedostatečnou znalostí češtiny |                                    |               |
|----------------------|-----------------------------------------------------------------------|------------------------------------|---------------|
|                      | Podpora formou bezplatné jazykové přípravy                            | Podpora pomocí podpůrných opatření | Podpora jinak |
| Hlavní město Praha   | 13,2 %                                                                | 12,6 %                             | 47,1 %        |
| Jihočeský kraj       | 17,0 %                                                                | 10,6 %                             | 43,7 %        |
| Jihomoravský kraj    | 22,0 %                                                                | 17,5 %                             | 43,6 %        |
| Karlovarský kraj     | 5,7 %                                                                 | 26,9 %                             | 48,6 %        |
| Kraj Vysočina        | 22,0 %                                                                | 10,2 %                             | 33,0 %        |
| Královéhradecký kraj | 32,5 %                                                                | 9,8 %                              | 47,0 %        |
| Liberecký kraj       | 22,1 %                                                                | 7,5 %                              | 28,2 %        |
| Moravskoslezský kraj | 15,1 %                                                                | 23,2 %                             | 36,6 %        |
| Olomoucký kraj       | 9,5 %                                                                 | 6,1 %                              | 70,8 %        |
| Pardubický kraj      | 17,5 %                                                                | 15,7 %                             | 64,3 %        |
| Plzeňský kraj        | 19,5 %                                                                | 3,1 %                              | 30,0 %        |
| Středočeský kraj     | 13,5 %                                                                | 11,7 %                             | 52,8 %        |
| Ústecký kraj         | 14,4 %                                                                | 10,9 %                             | 44,7 %        |
| Zlínský kraj         | 29,5 %                                                                | 27,8 %                             | 40,4 %        |
| <b>Celkem</b>        | <b>17,1 %</b>                                                         | <b>13,4 %</b>                      | <b>45,1 %</b> |

*Zdroj: Výzkumné šetření „Žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka v SŠ, 2025“, N=725 středních škol*  
*Poznámka: Školy mohou kombinovat různé formy podpory u žáka. Relativní údaj se vztahuje ke všem žákům s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka. V případě podpory formou jazykové přípravy na ni někteří žáci nemají nárok a ani tak nemohou být touto formou jazykové podpory podpořeni.*

Z těch žáků, kteří se nedomluví a potřebují intenzivní podporu, je 29,5 % podpořeno jazykovou přípravou a 18,7 % pomocí podpůrných opatření. Velmi malá část z nich je podpořena oběma formami podpory zároveň. Se zvyšující se znalostí jazyka klesá i podpořený podíl žáků (Graf 4.6). Pravděpodobně je to dáno i tím, že žáci postupně ztrácejí nárok na bezplatnou jazykovou přípravu vzhledem k délce studia české školy. Podobným způsobem klesají i další formy jazykové podpory včetně podpory ve škole tzv. jinak, která je v případě žáků s nedostatečnou znalostí češtiny nejčastější formou jazykové podpory. Celkem 43 % žáků, kteří se domluví bez pomoci a potřebují občasnou jazykovou podporu, ji získává ve škole.

**Graf 4.6 Počet a podíl žáků s nedostatečnou znalostí češtiny podle míry jejich znalosti jazyka a formy jazykové podpory**



*Zdroj: Výzkumné šetření „Žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka v SŠ, 2025“, N=725 středních škol*  
*Poznámka: Školy mohou kombinovat různé formy podpory u žáka.*

V dotazníkovém šetření jsme zjišťovali, kolik žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka má doporučení z Pedagogicko-psychologické poradny (PPP). Podíly žáků s doporučením z PPP se v různých krajích významně liší (Tabulka 4.8). Největší podíl žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka, kteří mají doporučení z PPP, bylo ve Zlínském kraji (22,5 % žáků). Naopak nejnižší podíl je v Plzeňském kraji a v Kraji Vysočina. Tento počet žáků jsme srovnali s počtem žáků podporovaných pomocí podpůrných opatření. Nižší počet žáků s doporučením z PPP než počet žáků podpořených pomocí podpůrných opatření naznačuje, že školy uvedly i žáky podpořené pomocí prvního stupně podpůrných opatření, pro jehož čerpání není třeba návštěva školského poradenského zařízení a získání doporučení z PPP.

**Tabulka 4.8 Podíl žáků s nedostatečnou znalostí češtiny, kteří mají doporučení z Pedagogicko-psychologické poradny v krajích**

|                      | Žáci s doporučením z PPP |              | Počet žáků podpořených pomocí podpůrných opatření |
|----------------------|--------------------------|--------------|---------------------------------------------------|
|                      | Počet žáků               | Podíl žáků   |                                                   |
| Hlavní město Praha   | 69                       | 5,8 %        | 150                                               |
| Jihočeský kraj       | 37                       | 6,6 %        | 59                                                |
| Jihomoravský kraj    | 59                       | 6,9 %        | 150                                               |
| Karlovarský kraj     | 22                       | 12,6 %       | 47                                                |
| Kraj Vysočina        | 9                        | 3,4 %        | 27                                                |
| Královéhradecký kraj | 31                       | 13,2 %       | 23                                                |
| Liberecký kraj       | 14                       | 6,6 %        | 16                                                |
| Moravskoslezský kraj | 57                       | 9,6 %        | 138                                               |
| Olomoucký kraj       | 20                       | 7,6 %        | 16                                                |
| Pardubický kraj      | 17                       | 5,2 %        | 51                                                |
| Plzeňský kraj        | 12                       | 2,2 %        | 17                                                |
| Středočeský kraj     | 83                       | 8,6 %        | 113                                               |
| Ústecký kraj         | 45                       | 5,9 %        | 83                                                |
| Zlínský kraj         | 68                       | 22,5 %       | 84                                                |
| <b>Celkem</b>        | <b>543</b>               | <b>7,5 %</b> | <b>974</b>                                        |

*Zdroj: Výzkumné šetření „Žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka v SŠ, 2025“, N=725 středních škol*

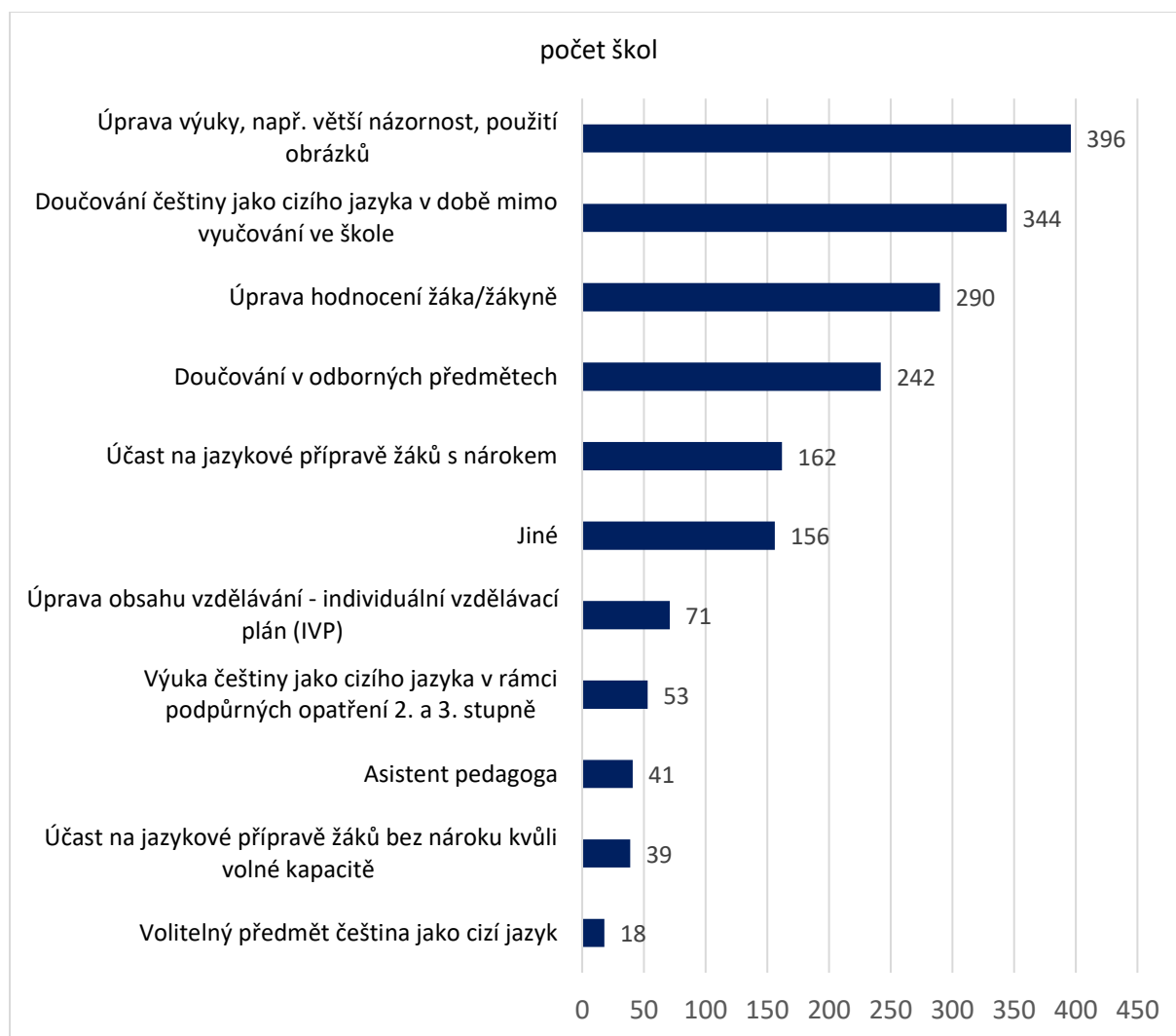
#### *Typy jazykové podpory ve školách*

Podpora žákům s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka byla podrobněji rozebrána v otázce na formy podpory ve škole. Následně byly školy vyzvány, aby uvedly všechny druhy podpory, které těmto žákům poskytují (Graf 4.7). Systémová podpora žáků formou bezplatné jazykové přípravy (162 škol) se z hlediska četnosti využívání neumístila na předních místech, ale až za nejvyužívanějšími typy podpory (úprava výuky a doučování). Školy v souvislosti se systémovou podporou zmiňovaly jako jeden z problémů dopravní dostupnost určených škol. Jak uvedly některé školy, účast některých žáků je nepravdělná. Pouze 39 škol (22 z nich bylo škol určených pro jazykovou přípravu) přiřadilo své žáky do skupin pro jazykovou přípravu, i když tito žáci na ni neměli ze zákona nárok. Velmi malou měrou je využívána též výuka češtiny jako cizího jazyka v rámci podpůrných opatření 2.a 3. stupně.

Nejvíce škol (55 %) uvedlo jako způsob podpory úpravu výuky spojenou např. s větší názorností a s použitím obrázků ve výuce, především v odborných předmětech. Školy v komentáři k dané otázce uváděly, že využívají jazykové překladače, slovníky a další zejména obrazový podpůrný materiál. Celkem 344 škol (47,5 %) doučuje své žáky češtině jako cizímu jazyku v době mimo vyučování. Některé školy mají pravidelné hodiny pro zájemce buď před nebo po vyučování. Jiné školy mají doučování spíše individuální a se zaměřením na konkrétní problémy. Školy též zmiňovaly někdy nízkou a kolísavou motivaci žáků se těchto hodin účastnit. Několik škol též uvedlo, že tyto hodiny doučování financují i z projektů, nejčastěji využívají Šablony pro SŠ a OP JAK. Přes 40 % škol využívá úpravu hodnocení žáka nebo žákyně. Z velké části se tato úprava týkala větší tolerance chyb podle úrovně znalosti jazyka žáka, úpravy kritérií pro hodnocení a doplnění o slovní hodnocení. Některé školy též zmínily, že dávají žákům více času v případě testů a možnost přezkoušení. Zdůrazňují při tom spíše schopnosti žáka a zájem o daný předmět. Více než třetina škol (242 škol) doučuje své žáky v odborných předmětech. Školy

zmiňovaly zejména formu individuálních konzultací učitelů odborných předmětů s žáky. Ne všichni žáci tuto formu pomoci podle škol využívají. Další formy podpory, jako je úprava obsahu vzdělávání nebo či volitelný předmět čeština jako cizí jazyk, jsou školami využívány mnohem menší měrou.

**Graf 4.7 Typy podpory žákům s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka ve školách**



*Zdroj: Výzkumné šetření „Žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka v SŠ, 2025“, N=725 středních škol*  
*Poznámka: Odpovědi škol s alespoň jedním žákem označeným školou jako žák s nedostatečnou znalostí češtiny. Školy mohly uvést více možností podpory.*

Školy k podpoře svých žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka využívají kombinace různých opatření. Velmi často zmiňovaly individuální přístup k jednotlivým žákům a jejich potřebám, zejména formou individuálních konzultací s učiteli. Školy často kombinují doučování s různými formami úpravy výuky. Mimo nabízené varianty podpory školy uváděly také podporu zapojení žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka do kolektivu a pomoc spolužáků, buď individuální formou nebo formou skupinové práce.

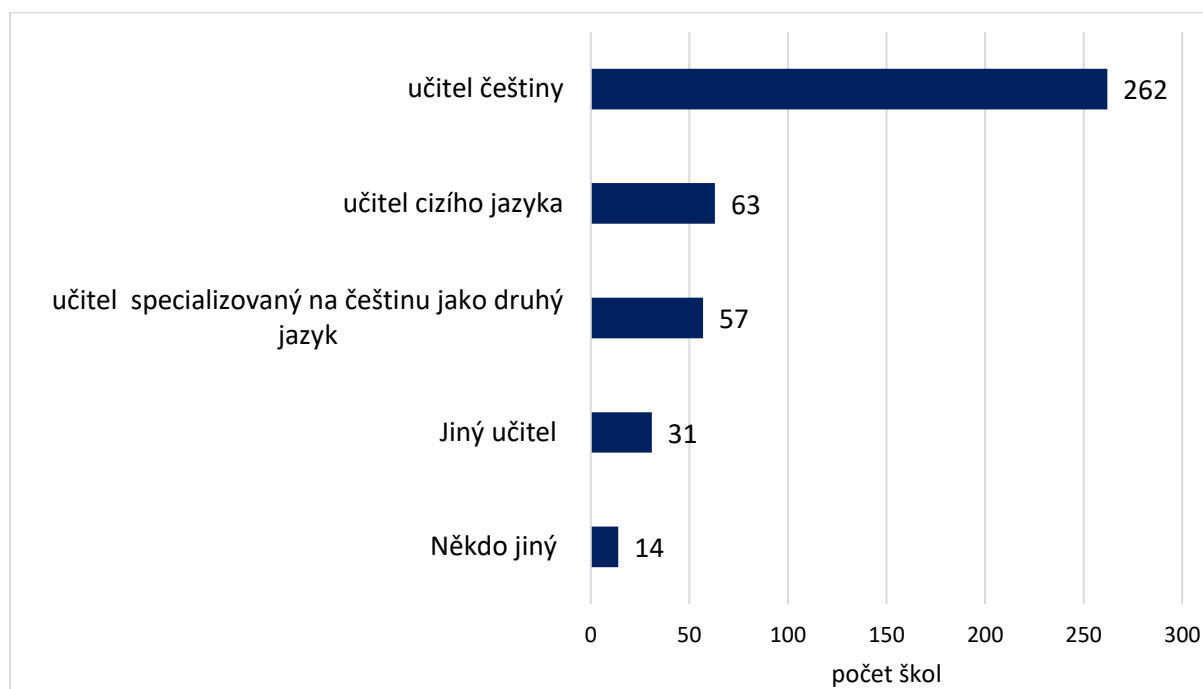
Pokud srovnáme jednotlivé kraje v jejich přístupu k podpoře těchto žáků, nesledujeme žádné zásadní rozdíly. V Karlovarském kraji využívá 70 % škol úpravu hodnocení žáka a nadprůměrně využívá

i individuální plány (30,8 % škol). Ve Zlínském kraji využívají školy nadprůměrně více oproti jiným krajům jazykovou přípravu (44,4 % škol ji využívá pro žáky s nárokem a 2,8 % škol i pro žáky bez nároku). Podobně je tomu i v Kraji Vysočina, kde 30,2 % škol využívá jazykovou přípravu a 12 % škol i pro žáky bez nároku. V Olomouckém a Ústeckém kraji více než 60 % škol doučuje své žáky češtině v době mimo vyučování oproti pouze čtvrtině škol v Libereckém kraji. V Pardubickém kraji zase nadpoloviční většina škol doučuje své žáky v odborných předmětech, zatímco v ostatních krajích je tento podíl zhruba třetinový.

#### 4.4. Výuka češtiny a koordinace výuky žáků s nedostatečnou znalostí češtiny

V průměru 46 % škol mělo ve školním roce 2024/2025 učitele/ku češtiny<sup>2</sup>, kteří vyučovali češtinu nad rámec běžné výuky češtiny pro cílovou skupinu žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka. Do průměru počítáme jen školy s nenulovým počtem žáků cílové skupiny. Nejvíce takových učitelů učilo podle odpovědí škol v Olomouckém a v Pardubickém kraji, kde je to ve více než polovině středních škol. S rostoucím počtem žáků s nedostatečnou znalostí češtiny ve škole roste i pravděpodobnost, že v nich působil učitel češtiny jako druhého jazyka. V případě škol, které nahlásily více než pět žáků s nedostatečnou znalostí češtiny, se jednalo již o 65 % škol. I přesto 35 středních škol s více než pěti žáky s nedostatečnou znalostí češtiny nemělo učitele češtiny, který by se jim věnoval nad rámec běžné výuky češtiny. Učitele, který vyučoval žáky s nedostatečnou znalostí češtiny nad rámec běžné výuky češtiny, měly více než dvě třetiny škol určených pro jazykovou přípravu.

**Graf 4.8 Vyučující podle zaměření vyučující žáky s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka češtině nad rámec běžné výuky**



Zdroj: Výzkumné šetření „Žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka v SŠ, 2025“, N=725 středních škol

<sup>2</sup> Pro lepší čitelnost textu v další části používáme pouze tvar učitel, asistent, pedagog, koordinátor atd.

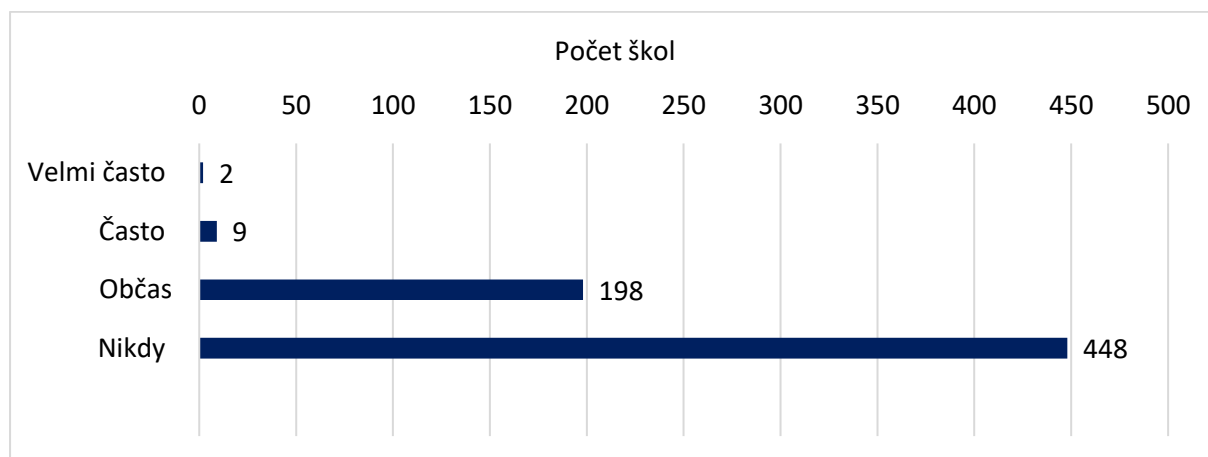
V otázce na personální zabezpečení výuky češtiny pro žáky s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka **školy nejčastěji uvedly, že se jedná o učitele češtiny (262 škol)**. V 63 školách vyučují tyto žáky češtině učitelé cizího jazyka a v 57 školách učitelé specializovaní na češtinu jako druhý jazyk. Celkem 14 škol uvedlo, že žáky vyučuje někdo jiný než učitel. Jednalo se o speciální pedagogy nebo asistenty pedagoga, kteří vypomáhali učiteli. V těchto školách vždy působil i učitel se specializací na výuku češtiny jako druhého jazyka. Z učitelů, kteří nemají specializaci češtinu jako druhý jazyk, jich 11 % absolvovalo speciální vzdělávací program pro učitele češtiny jako druhého jazyka v délce více než 20 hodin. Další třetina z nich absolvovala krátký seminář češtiny jako druhého jazyka.

V 45 středních školách působí specialista, který se zaměřuje na koordinaci žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka. V další pětině škol (144 škol) koordinuje žáky s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka někdo z učitelů, kdo je zároveň učí. Koordinátor je financován buď z rozpočtu školy, z tzv. šablon nebo z různých projektů. Významnou roli hrají třídní učitelé. Do práce s žáky s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka je ve školách často zapojeno více pracovníků školy (výchovní poradci, vychovatelé v domovech mládeže, školní psychologové, speciální pedagogové, metodici prevence, kariéroví poradci).

#### 4.5. Předčasné ukončení studia žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka

Před hodnocením předčasného ukončování studia považujeme za podstatné zdůraznit, že **nedostatečná znalost vyučovacího jazyka prvně velmi výrazně limituje šance studentů na přijetí ke studiu. Samotná studijní úspěšnost je v tomto ohledu až druhotně významná.** Naprostá většina škol (62 %), ve kterých studují žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka, nemá zkušenosti s tím, že by tito žáci jejich školu předčasně opustili z důvodu neznalosti vyučovacího jazyka. **Celkem 27 % škol uvedlo, že neznalost vyučovacího jazyka byla občas důvodem předčasného ukončení studia.** Pouze 11 škol má více zkušeností s častějším předčasným ukončením studia žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka. V tomto kontextu je nutné připomenout, že dotazníkové šetření škol měří názory škol, nikoli názory žáků nebo názory osob ve věku odpovídajícímu běžnému středoškolskému studiu. Pro zjištění role znalosti vyučovacího jazyka ve vzdělávání cílové skupiny by bylo nutné provést odlišné výzkumné šetření, které postihne názory a zkušenosti všech těchto skupin.

**Graf 4.9 Odpovědi škol na otázku: Jak často byla v posledních třech letech jazyková bariéra důvodem předčasného ukončení studia nějakého z Vašich žáků?**

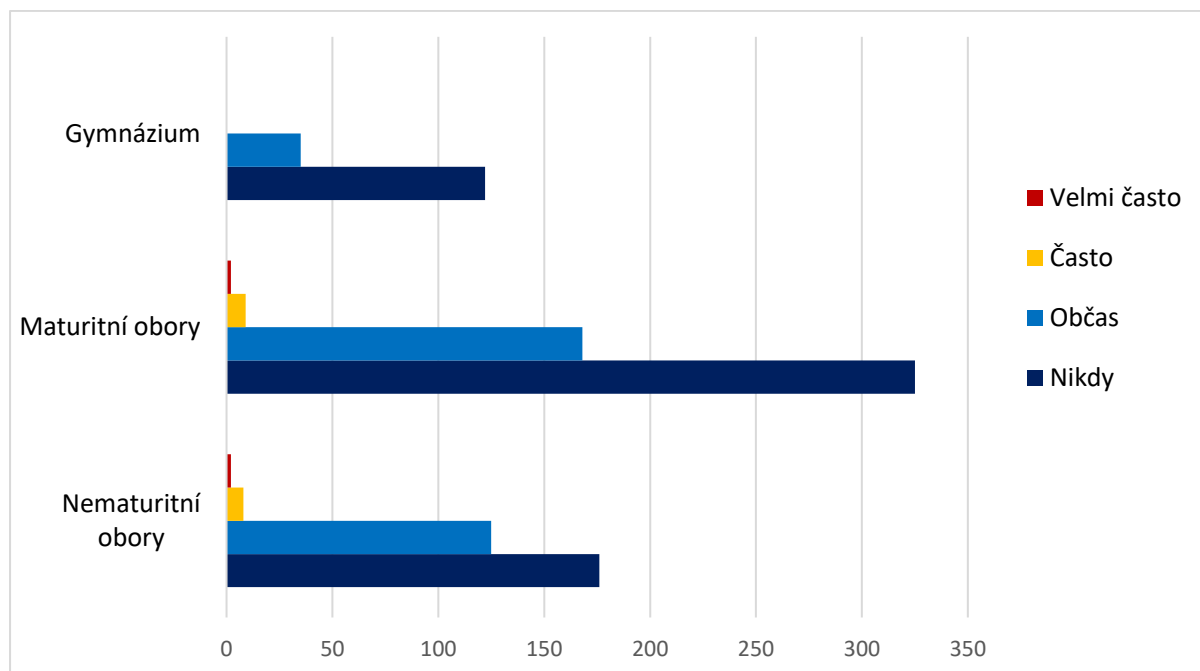


*Zdroj: Výzkumné šetření „Žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka v SŠ, 2025“, N=725 středních škol  
Poznámka: Jedná se pouze o názor školy, nikoli názor žáka či rodiny žáka.*

Pokud školy rozdělíme podle oborů studia, tak nepozorujeme významné rozdíly. Ve všech oborech školy naprostá většina škol uvedla, že nedostatečná znalost češtiny nikdy nebyla důvodem předčasného ukončení středoškolského studia. Jen 35 z celkových 413 gymnázií uvedlo, že se tak občas stalo. Žádné gymnázium neuvedlo, že by to bylo časté nebo dokonce velmi časté. To není nijak překvapivý výsledek. Selektivní dosažitelnost středních škol pro žáky s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka je primárním faktorem, který nutně ovlivňuje navazující vzdělávací úspěšnost teprve až po přijetí na danou školu. Jak vyplývá i z předchozích zjištění, gymnázia studuje menší počet žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka. Ti žáci, kteří jsou úspěšní při přijímacím řízení, tak jejich znalost češtiny již musí být na dobré až na velmi dobré úrovni. Zkušenosti s občasným ukončením studia má čtvrtina maturitních oborů, kde studoval alespoň jeden žák s nedostatečnou znalostí

vyučovacího jazyka, a v případě škol s nematuritními obory je to asi 30 %. Jen 11 maturitních oborů mělo časté nebo velmi časté zkušenosti a 10 škol s nematuritními obory.

**Graf 4.10 Předčasné ukončení SŠ studia z důvodu jazykové bariéry v posledních třech letech**



Zdroj: Výzkumné šetření „Žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka v SŠ, 2025“, N=725 středních škol  
 Poznámka: Některé střední školy kombinují obory studia a mají tak žáky ve více kategoriích. Otázka se vztahovala ke škole a nikoli ke konkrétním oborům.

#### *Předčasného ukončení studia pohledem škol<sup>3</sup>*

Následující odstavce shrnují odpovědi škol otevřené otázky na nejčastější důvody toho, proč žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka předčasně ukončili středoškolské studium. Mnoho škol zmínilo, že se jedná o **mix mnoha důvodů, mezi nimiž nemusí a často ani nehraje nedostatečná znalost vyučovacího jazyka hlavní roli**. Nejčastěji zmíněným důvodem byla školami vnímaná malá motivace a nezájem žáků, a to buď obecně o studium anebo o studium češtiny a její výuku nebo doučování, zejména v době mimo školní vyučování. Důvody **vnímaného nezájmu žáků** ze strany školy mohou být různé. Některé školy zmiňovaly například to, že žáci neplánovali zůstat dlouho v Česku a chtěli se co nejdříve vrátit do své rodné země, nejčastěji byla zmiňována Ukrajina. Právě návrat do rodné země nebo přestěhování byly též jedním z též zmiňovaných důvodů ukončení studia.

*„Žák nerozuměl češtině, neúčastnil se jakéhokoli doučování ani neprojevoval aktivní přístup ve vztahu ke škole a učení jazyka, což vedlo ke špatnému prospěchu a posléze k ukončení studia.“*

<sup>3</sup> V textu jsou uvedeny citace z otevřených otázek vyjadřující názor zástupců škol. Vzhledem k tomu, že se jedná o doslovné citace jsou uvedeny v uvozovkách a pro odlišení od analýzy kurzívou.

*„Byl to jeden žák – k jazykové přípravě, na niž měl nárok, se nepřihlásil, na doučování ani po opakovaných jednáních s ním a rodiči nechodil, celkově neměl zájem se učit češtině.“*

*„Po začátku války na Ukrajině jsme přijali pět žáků, z nichž jeden se moc dobře česky za rok, co u nás byl, nenaučil. Neměl dostatečnou motivaci, protože věděl, že se bude vracet zpět na Ukrajinu, což na konci školního roku učinil. Tedy problém nebyl v tom, že bychom mu nedokázali s češtinou pomoci.“*

Nezájem mohl být též spojen s tím, že se mnozí žáci těžce vyrovnávali s nuceným odchodem ze země a nebo dokonce se museli vyrovnávat se ztrátou blízkých či sami prožili stresové situace vlivem válečného konfliktu. Jak uvádí metodická příručka Národního pedagogického institutu k tomuto tématu (Stresové a jiné zátěžové situace u dětí v době válečné krize, 2022<sup>4</sup>), „nezpracované informace a negativní zážitky mohou u žáků vyvolat problémové chování a nečitelné reakce, které mohou u pedagogů vzbuzovat pocity bezmoci a beznaděje“.

S neznalostí češtiny souvisí **problémy s komunikací** ve škole, a to jak s učiteli, tak i v kolektivu se spolužáky. Školy zmiňovaly např. problémy s komunikací v rámci odborné přípravy. Žáci nerozuměli odborným pojmům, což ztěžovalo jejich zapojení do praxí. Neznalost jazyka komplikuje zapojení do kolektivu žáků. Neúspěšná integrace může být ovlivněna i větší uzavřeností žáků spojenou se s reakcí na stresovou situaci. Nechuť navazovat nové vztahy je popisována jako jeden z normálních projevů, jak žáci na takovou **extrémní stresovou situaci** reagují. Integraci do českého prostředí podle jedné ze škol zhoršuje i to, pokud se ve třídě nachází více žáků z jedné země. Skupiny žáků se tak často uzavírají a komunikují pouze vzájemně. Jako rizikové je vnímané i celkové uzavření v jejich jazykové komunitě, kdy žáci kromě školy nekomunikují v českém jazyce a nemají možnost jej rozvíjet.

*„Žák s nedostatečnou znalostí ČJ neprojevil zájem o studium, nechápal systém vzdělávání v ČR, nevyužil možnosti jazykové přípravy, nedokázal komunikovat na smluvních pracovištích školy i přes veškerou snahu učitelů a instruktorů OV.“*

*„Žáci měli problémy v kolektivu, kam kvůli jazykové bariéře i přes opakující se intervence nezapadli.“*

Vnímaný nezájem o studium byl někdy dáván do souvislosti se **špatnou volbou oboru**. V několika případech školy zmiňovaly to, že žáci a jejich rodiny nepochopili nebo nebyli dostatečně seznámeni se systémem českého vzdělávání nebo i jen s náplní určitého oboru, což vedlo k jeho špatné volbě. Tito žáci pak též často předčasně ukončili studium, ale podle ředitelů většinou pouze tohoto oboru studia a přešli na jinou školu. Specificky bylo předčasné ukončení studia poměrně často zmíněno u ukrajinských žáků, ale také u žáků vietnamské národnosti. V obou případech byly vedle nezájmu o obor zmíněny i časté absence. Vietnamští studenti jsou přitom obecně považováni spíše za velmi pilné studenty s velkými ambicemi (viz Vokrojová 2013<sup>5</sup>), existují ale rozdíly mezi školami i generacemi migrantů. Odchod do zaměstnání se stal též jedním z důvodů předčasného ukončení studia, ale

<sup>4</sup> NPI. 2022. Stresové a jiné zátěžové situace u dětí. Dostupné z: <https://poradenstvi.npi.cz/files/stresove-situace-u-deti.pdf>

<sup>5</sup> Vokrojová. Nela 2013. Učební motivace u vietnamských imigrantů druhé generace v ČR. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Dostupné z: [https://dspace.jcu.cz/bitstream/handle/20.500.14390/29845/bc\\_prace\\_Vokrojova.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://dspace.jcu.cz/bitstream/handle/20.500.14390/29845/bc_prace_Vokrojova.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

v menším množství případů. Podle několika škol, žáci nejprve začali docházet na brigády a studium se postupně dostalo na druhou kolej.

*„Zjistilo se, že žák se přihlásil k určitému oboru, ten měl jiný obsah, než jak ho znal žák. Také se žák netrefil do správného stupně vzdělávání (na Ukrajině mají jiný počet roků studovaných v určitých stupních studia).“*

*„Jedná se zejména o žáky vietnamského původu, kteří o studium často nemají zájem, mají velké absence a pracují v rodinných podnicích. Většinou ukončují studium po neúspěšném prvním ročníku.“*

*„Jiná životní situace, v níž studium hraje až druhotnou roli“.*

V případě ukrajinských studentů byl specificky zmiňován **faktor dvojího studia** (prezenčně v Česku i dálkově na Ukrajině). Dvojí studium vede k velkému vytížení studentů a v několika případech i k předčasnému ukončení studia, neboť studium na české škole nezvládali. Dokončení primárně studia na ukrajinské škole bylo pro některé i strategií, neboť vzhledem k uznávání tohoto studia měli pak žáci možnost rovnou nastoupit v Česku na vysokou školu. Vyhnuli se tak nutnosti skládat maturitu v českém jazyce, kterou považují studenti s nedostatečnou znalostí češtiny za velmi obtížnou.

*„Pro žáky bylo snazší podstoupit maturitní zkoušku na dálku na Ukrajině a jít na českou vysokou školu jako cizinec s nostrifikovaným maturitním vysvědčením a absolvovanou státní zkouškou z českého jazyka. Samotná státní zkouška z češtiny je totiž na nižší úrovni (B2), než na jaké se pohybuje formát didaktického testu (úroveň rodilého mluvčího).“*

Dalším velmi často zmiňovaným důvodem předčasného ukončení studia u žáků s nedostatečnou znalostí češtiny byla **náročnost studia** ve škole. Specificky byly uváděny problémy v odborných předmětech jako např. fyzika nebo chemie, kdy žákům základní znalost češtiny nestačila ke zvládnutí studia. Několik škol uvedlo, že řešením zpravidla byl přestup na méně náročnou školu.

Školy zmiňovaly, že předčasné ukončení studia se rozhodně netýká všech žáků s nedostatečnou znalostí češtiny, zpravidla jen jednoho nebo dvou. Svou roli v tom podle škol hraje i **sociální situace a podpora rodiny**, kterou žák nebo žákyně mají. Někteří z žáků navíc pobývali v Česku bez rodičů, zpravidla u příbuzných, tedy bez důsledné rodičovské kontroly.

*„Žáci zpravidla po překlenutí adaptačního období (jedno pololetí) nezvládnou obtížnost jednotlivých předmětů, začne cyklení špatného prospěchu, absence. Neplatí obecně pro všechny naše žáky cizince. Zpravidla mluvíme o jednom žákovi ročně (následuje přestup na jinou školu).“*

*„Výsledky práce se dostavovaly pomalu, žáci byli demotivováni. Nebyla zde podpora ze strany rodiny – rodiče často nerozuměli ještě více než jejich děti.“*

*„Problémy s návyky – včas docházet do školy, omlouvání absence, nošení pomůcek, domácí příprava, problémy s autoritami.“*

#### 4.6. Pohled škol na vzdělávání žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka

V závěrečné otázce dotazníku měly školy možnost se volně vyjádřit k tomu, s čím mají v souvislosti se vzděláváním žáků s nedostatečnou znalostí českého jazyka největší problémy. Jedná se o názory škol. Pro zjištění názorů žáků by bylo vhodné provést dotazníkové šetření této skupiny. Odpovědi na otevřenou otázku bez předem nabízených možností odpovědi byly v dalším kroku tematicky kódovány a zpracovány prostřednictvím sledování četnosti jednotlivých kódů. Uvedené četnosti je nutné interpretovat s opatrností, neboť odrážejí pouze témata, která školy spontánně zmínily. Skutečnost, že se některé problémy v odpovědích neobjevily, neznamená nutně, že by je školy nepovažovaly za relevantní. V případě uzavřené otázky s nabídkou odpovědí by s nimi mohly souhlasit, aniž by je samy aktivně uvedly.

Na otevřenou otázku odpovědělo 618 škol z 725 škol. 64 škol uvedlo, že se vzděláváním žáků s nedostatečnou znalostí češtiny nemají žádné zásadní problémy. Některé školy zároveň upozorňovaly, že se obtíže týkají pouze jednotlivých žáků nebo malé části studentů, případně poukazovaly na velmi dobrou úroveň jazykových kompetencí některých žáků s nedostatečnou znalostí češtiny.

Nejčastěji školy ve svých výpovědích zmiňovaly **nedostatečný zájem** některých žáků a jejich rodin a nízkou **motivaci** ke studiu českého jazyka a v českém jazyce, který v různé formě uvedlo 222 škol. S nezájmem a s nedostatkem motivace školy často spojovaly i celkové problémy se studiem.

*„Jelikož mezi studenty-cizinci máme žáky i s vyznamenáním, dokonce samé jedničky, vidíme v tom spíš nezájem ze strany studentů. Bud' úplně výuku ignorují z důvodu vidiny návratu do své země, nechápou závažnost, že pro integraci do nové společnosti je především důležitá jejich péle a vůle chtít. Malé procento cizinců bohužel nesplňuje požadavky ke studiu na SŠ v maturitním oboru.“*

Jak jsme již uvedli výše, jedná se o výpovědi škol a je otázkou, v kolika případech se za vnímaným nezájmem skrývají jiné důvody, které škola nedokáže identifikovat i vzhledem k nedostatečné komunikaci s žákem a s jeho rodinou. Z mnoha relativně stručných odpovědí není jasné, zda žáci nemají zájem o školu a vyučování celkově nebo zda se školou vnímaný nezájem týká doučování a výuky češtiny, která je jim nabízena. Z hloubkových rozhovorů s žáky s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka vyplynulo, že někteří žáci o doučování nemají zájem z organizačních důvodů (časové možnosti, doprava). Jiní žáci chtějí co nejvíce „zapadnout“ do kolektivu a nebýt z něj vyčleňováni. Některí žáci již na další doučování po náročném dni ve škole a výuce v cizím jazyce nemají dostatek sil nebo považují svoji češtinu za již „na dobré úrovni“. Mnoho žáků s nedostatečnou znalostí češtiny raději podle jejich vyjádření žádají o pomoc své vrstevníky než učitele, neboť jejich pomoc je pro ně přístupnější a vítaná.

Z velké části je vnímaný nezájem ovlivněn okolnostmi příchodu do Česka, zejména v případě uprchlíků. Některí mladí lidé a jejich rodiny se neplánují dlouhodobě usadit v Česku a jejich cílem je co nejdříve se vrátit zpátky do rodné země. V mnoha případech se jednalo v případě migrace o rozhodnutí rodin, se kterým mladí lidé nemuseli souhlasit. Zpočátku předpokládali, že zde pobudou pouze krátkou dobu, a nepovažovali za nezbytné hned se učit jazyku. Tato doba se vzhledem k pokračujícímu konfliktu na Ukrajině, ale i jiným faktorům, stále prodlužuje. Některí žáci i jejich rodiny přitom nevidí svoji budoucnost v Česku a nadále se soustřeďují zejména na **online výuku** v ukrajinských školách. V takových případech se nejedná o nezájem o vzdělávání jako takové, pouze o vyjádření preference

vzdělávání v rodném jazyce. Češtinu považují za okrajový jazyk a dávají přednost spíše angličtině, jak uvedla jedna ze škol. V několika případech mohl být a byl vnímaný nezájem spojený se **špatným výběrem střední školy nebo oboru**.

*„Největší problém je, když žáci ze zahraničí přijedou ve věku teenagerů, neumí česky, nemají motivaci ke studiu nebo vyučení, v podstatě zde nechtějí ani být /natož studovat/ a nelze se v dohledné době vrátit do jejich země. Rodiče se více věnují mladším nebo zde narozeným sourozencům. Sleduji vykořeněnost v přímém přenosu, ze země i z rodiny. Nechutná jim zdejší strava, v noci /časový posun/ komunikují s bývalými kamarády.“*

Vedle vnímaného nezájmu o vzdělávání školy poměrně často rozlišovaly také **nezájem o studium češtiny mimo vyučování**. S tím souvisejí **časové možnosti** žáků, koordinace s jejich mimoškolními prioritami, ale i **dopravní dostupnost** jazykové přípravy a konkrétní nastavení podmínek jazykové přípravy ze strany škol. Několik škol explicitně zmínilo, že školy určené pro jazykovou přípravu jsou pro jejich žáky obtížně dostupné, ať už z hlediska rozvrhu nebo kvůli dojíždění. Tato témata se v odpovědích objevovala méně často než otázka motivace, přesto však tvoří významnou část problémů.

*„Určená škola neotevřela doučování českého jazyka z důvodu malého zájmu, další určená škola je 25 km vzdálená. Učitelé ani škola nedostanou žádné finance, spoléhat se na určenou školu nelze. Zajišťujeme výuku dobrovolně a zdarma z jediného důvodu: děláme to pro naše žáky.“*

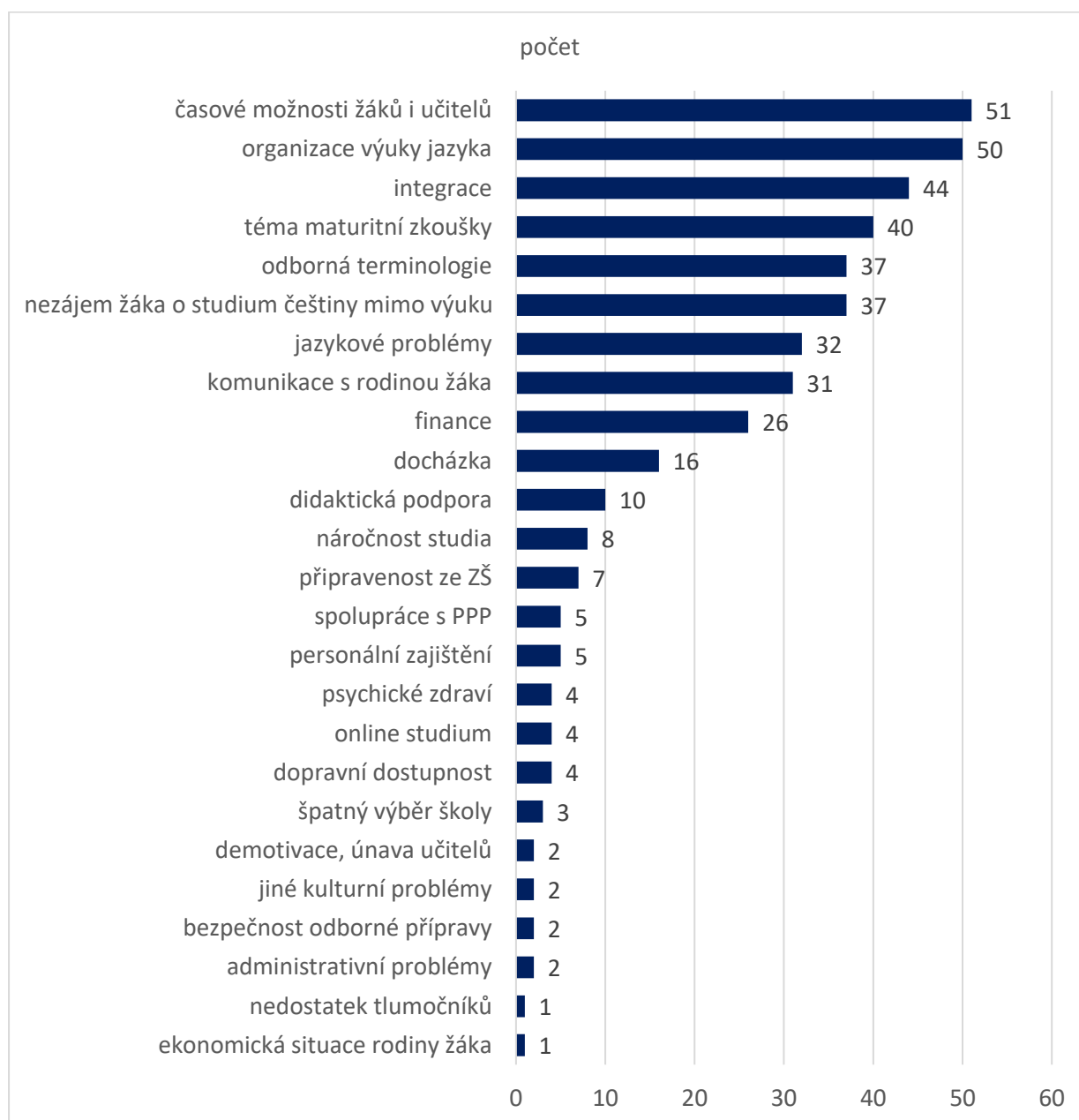
Jak ilustruje graf 4.11, celkem 50 dotázaných škol označilo za častou bariéru **organizaci výuky**. Hlavní komplikaci v tomto směru představuje harmonizace časových možností žáků a pedagogů, a to zejména při snaze o skloubení rozvrhů dětí z různých tříd či škol s kapacitami vyučujících. Respondenti dále reflektovali specifické metodicko-organizační obtíže spojené s výukou těchto žáků, které vyplývají zejména z jejich odlišné úrovně jazykových znalostí a mnohdy nepravidelné docházky. Vedle legislativních omezení pro zařazování žáků do jazykové přípravy školy upozorňovaly také na náročnost výuky v běžných hodinách; v nich je nezbytné přizpůsobovat tempo a metody práce heterogenní skupině, v níž se nacházejí i žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka.

*„Krátká doba nároku na bezplatnou jazykovou podporu, především při přechodu na další stupeň vzdělávání – ze základní školy na střední přejdou žáci, kteří se nedomluví, ale na jazykovou podporu již nemají nárok. Nebo mají žáci jazykový certifikát o úrovni v českém jazyce, který přiloží k přihlášce na SŠ, ale nakonec zjistíme, že se vůbec nedomluví.“*

Objevovaly se také požadavky na existenci intenzivních kurzů jazyka ještě před nástupem na střední školu (3 školy) nebo na přesunutí jazykové přípravy do specializovaných jazykových škol, což školy vnímaly jako opatření, které by mohlo zmírnit část problémů.

*„Obecně by měli žáci – cizinci absolvovat jazykovou přípravu před nástupem do jakéhokoliv stupně vzdělávání. Je velmi problematické ponechat jazykovou přípravu na samotných školách s tím, že současně mají vést s těmito žáky výuku dle školních vzdělávacích programů (jak, když žáci vůbec neznají jazyk – tedy učitelé nerozumí a nemohou nijak reagovat na podněty vyučujícího).“*

**Graf 4.11. Největší problémy škol spojené se vzděláváním žáků s nedostatečnou znalostí češtiny**



*Zdroj: Výzkumné šetření „Žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka v SŠ, 2025“, N=725 středních škol*

*Poznámka: Školy mohly uvést více problémů, se kterými se potýkají. Jedná se o překódování otevřené otázky.*

Mezi další zmiňované potíže patří problémy s **integrací**. Školy poměrně často uváděly, že pokud má žák potíže se začleněním do kolektivu, jsou jeho pokroky v osvojování jazyka malé nebo žádné. Nezačlenění přitom nemusí nutně souviset s nedostatkem motivace, ale může být ovlivněno uzavřeností žáka či **psychickými obtížemi** spojenými s migrační zkušeností.

Začlenění do kolektivu a každodenní komunikaci s českými žáky uváděli jako klíčový faktor úspěšného učení jazyka v hloubkových rozhovorech i samotní žáci. Ti se podle svých slov častěji obracejí s žádostí o pomoc se slovní zásobou nebo při nepochopení učiva na spolužáky, kteří jim obojí vysvětlují pro ně srozumitelnějším způsobem. Naopak pokud se žáci pohybují převážně v komunitě stejnojazyčných

spolužáků, vytvářejí oddělené skupiny a tráví i mimo školu čas v cizojazyčném prostředí, dochází podle škol k výraznému zpomalení rozvoje češtiny, což se negativně odráží na školních výsledcích.

Sedm škol specificky zmínilo, že žáci jsou **nedostatečně připraveni ze základních škol** a známky z českého jazyka příliš neodpovídají jejich znalostem. To naráží na rozpor v přístupech ke vzdělávání žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka, kdy jsou základní školy v metodickém materiálu MŠMT na jedné straně vyzývány k tomu, aby hodnotily spíše pokrok žáka v jazyce a nesrovnávaly jej se spolužáky. Pro střední školy na druhé straně jsou známky z českého jazyka jednou z informací o žákovi. Zároveň se liší přístupy jednotlivých škol k hodnocení žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka.

*„Žáci nastupující ze ZŠ nejsou dostatečně připraveni jazykově, ačkoli známky z ČJ vypovídají, že češtinu zvládli. Ani pohovorem nelze zcela zjistit rozsah jazykových nedostatků. Než nastoupí na SŠ měli by všichni povinně projít certifikovanou jazykovou přípravou/zkouškou.“*

Pro žáky s nedostatečnou znalostí češtiny představuje podle škol velký problém zejména **odborná terminologie**. Někteří studenti bojují se základní češtinou a ve škole se setkávají s odbornými pojmy, které je velmi obtížné jim s omezenou slovní zásobou vysvětlit. Některé školy i upozorňovaly na nedostatek **didaktických materiálů** a slovníků s odbornou terminologií.

*„Jsme technická škola, takže problém dělá žákům s nedostatečnou znalostí českého jazyka terminologie v odborných předmětech, často je obtížné najít správný ekvivalent pro odborné názvosloví, aby žák význam slova pochopil.“*

Některé školy, zejména gymnázia, často upozorňovaly na **náročnost studia** jejich školy, které předpokládá velmi dobrou znalost vyučovacího jazyka. Školy zároveň kladou na své žáky vysoké nároky, což je mnohdy náročné i pro žáky, pro něž je čeština rodným jazykem. Rozdíly jsou i mezi samotnými žáky a jejich talentem na jazyky a celkově ke studiu. O to obtížnější je jazyková podpora ve škole, která musí být kvůli tomu velmi individualizovaná.

*„Velmi záleží na tom, na jaké úrovni přicházející žáci češtinu ovládají, někteří neumí česky vůbec (začíná se od začátku a práce je velmi náročná ve všech předmětech, ale nejvíce v odborných), někteří mají jazyk na komunikativní úrovni (ti se lépe začleňují do kolektivu a celkově lépe zvládají probíranou látku). Největším problémem je samozřejmě nedostatečná slovní zásoba v odborných předmětech a skládání závěrečných zkoušek (hlavně písemných testů).“*

Jedním z častěji zmiňovaných problémů (41 škol) bylo téma **maturitní zkoušky**, zejména maturitní zkoušky z českého jazyka. Didaktický test je pro žáky s omezenou znalostí češtiny podle škol velmi obtížný. Test zahrnuje dlouhé a složité texty, ustálené obraty a gramaticky náročné úlohy, což mnohdy přesahuje schopnosti žáků, i když absolvují intenzivní doučování nebo individuální přípravu. Některé školy upozorňují na systémový nesoulad: zatímco pro přijetí do školy postačuje úspěšné absolvování pohovoru, po čtyřech letech je od žáků vyžadováno zvládnutí testu na úrovni rodilých mluvčích, což pro některé představuje značnou zátěž a je pro ně demotivační. Jedna ze škol proto navrhovala, aby tito studenti skládali maturitu z češtiny jako zkoušku z druhého jazyka.

*„Jako největší problém vnímám nastavení maturitní zkoušky pro tyto žáky (téměř stejná úroveň jako pro rodilé mluvčí). Za čtyřleté studium nejsme s to bezpečně připravit žáka (byť má*

*podpůrná opatření) na didaktický test z českého jazyka, jeho zvládnutí je obtížné i pro rodilé Čechy. Tato skutečnost je pro žáky-cizince demotivační. Všichni naši žáci-cizinci jsou velmi pilní, jde o studijní typy (až na jednu žákyni s PO3, kterou jsme přijali bez přijímacího řízení v první migrační vlně) s velkou motivací k úspěšnému absolvování studia a ambicemi nastoupit v ČR na vysoké školy, nicméně naučit se za 4 roky cizí jazyk (pro ně češtinu) na úrovni C1, aby úspěšně zvládli didaktický test, je přes veškerou snahu všech zúčastněných velmi složité.“*

Menší část škol (16 škol) specificky mezi problémy, se kterými se v souvislosti se vzděláváním žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka potýkají, zmínila **problémy s docházkou**, a to jak do školy, tak na dobrovolnou jazykovou přípravu. Absence žáků, které jsou dávány do souvislosti s kulturními odlišnostmi a jejich odlišným přístupem k docházce do školy, komplikují systematickou práci se žáky a organizaci výuky.

Poměrně významný počet škol upozornil také na obtíže v **komunikaci s rodiči žáků**, především kvůli jazykové bariéře a nedostatku tlumočnicků. Podpora rodiny je přitom školami považována za klíčovou. Některé školy dále poukazovaly na nedostatečnou **spolupráci s Pedagogicko-psychologickými poradnami** a jejich kapacitní přetížení.

Významnou oblastí problémů spojených se vzděláváním žáků s nedostatečnou znalostí češtiny jsou podle škol finanční a personální podmínky zajištění jazykové podpory. Konkrétně **finanční aspekty** zmínilo 26 škol, což neznámá, že by se tento problém nedotýkal i dalších škol, které jej samostatně nepojmenovaly. Finance se v odpovědích objevovaly zejména v souvislosti s nemožností systematicky zajistit doučování, jazykovou podporu nebo individuální podporu žáků bez dodatečných zdrojů. Školy upozorňovaly, že výuka a podpora žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka je často realizována nad rámec běžných povinností učitelů, bez odpovídající finanční kompenzace.

S finančními omezeními úzce souvisí také nedostatečné **personální kapacity**. Některé školy uváděly, že učitelé nemají dostatek času na přípravu specializovaných materiálů nebo individuálních úkolů pro žáky cizince, případně že škola nemá možnost zaměstnat další odborný personál.